Pensioenkeuze in beeld

use-caserapport

VERBOND VAN VERZEKERAARS

Inhoud

Managementsamenvatting		**4**
1	**Inleiding**	**6**
2	**Methode**	**8**
2.1	Databronnen	8
2.1.1	Data verzekeraars	8
2.1.2	CBS-microdata	8
2.1.3	Datakoppeling en selectie van peildata	9
2.2	Studiepopulatie	10
2.3	Variabelen	10
2.3.1	Pensioenkeuzes	10
2.3.2	Deelnemerskenmerken	10
2.3.3	Bewerking en afleiding van variabelen	11
2.4	Statistische analyse	12
3	**Resultaten**	**13**
3.1	Beschrijvende resultaten	13
3.1.1	Deelnemers	13
3.1.2	Pensioenkeuzes binnen uitkeringsregelingen	13
3.1.3	Pensioenkeuzes binnen premieregelingen	14
3.2	Samenhang tussen deelnemerskenmerken en pensioenkeuzes	15
3.2.1	Hoog-laag (DB)	15
3.2.2	Keuze vervroegen (DB)	19
3.2.3	Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)	22
3.2.4	Hoog-laag keuze (DC)	26
3.2.5	Type pensioen: vast of variabel uitkering (DC)	29
3.2.6	Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DC)	32
4	**Duiding van de resultaten**	**36**
4.1	Hoog-laag (DB)	36
4.2	Vervroegen (DB)	37
4.3	Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)	38
4.4	Hoog-laag (DC)	38
4.5	Type pensioen: vaste of variabele uitkering (DC)	39
4.6	Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DC)	39
4.7	Sterkten en beperkingen	39
5	**Conclusie**	**41**

6	**Aanbevelingen voor vervolgonderzoek**	**43**
7	**Dankwoord**	**44**
8	**Bronvermelding en disclaimer**	**44**
9	**Referenties**	**44**

Managementsamenvatting

Met de invoering van de Wet toekomst pensioenen neemt het belang van keuzebegeleiding toe. Deelnemers krijgen meer verantwoordelijkheid voor keuzes rondom hun pensioen, terwijl tegelijkertijd bekend is dat veel mensen moeite hebben met complexe financiële beslissingen. Om beter inzicht te krijgen in het feitelijke keuzegedrag van deelnemers heeft het Verbond van Verzekeraars onderzocht welke pensioenkeuzes deelnemers op pensioendatum maken en welke kenmerken samenhangen met de mate waarin deelnemers van deze keuzes gebruik maken. Het onderzoek is gebaseerd op gegevens van pensioenverzekeraars over 2021 en 2022 die zijn gekoppeld aan CBS-microdata en vormt daarmee een nulmeting voor de periode voorafgaand aan de invoering van de Wet toekomst pensioenen. De analyse omvat een aantal wettelijke keuzemogelijkheden voor zowel uitkeringsregelingen (DB) als premieregelingen (DC).

Belangrijkste bevindingen

De analyses laten zien dat pensioenkeuzes samenhangen met een combinatie van persoonlijke, huishoudelijke, financiële en pensioen-gerelateerde kenmerken. Daarbij komen zes terugkerende thema's naar voren:

- Geslacht en hoofdkostwinnerschap,
- Huishoud- en partnerkenmerken,
- Pensioenpositie en pensioenopbouw,
- Inrichting van het keuzeproces,
- Pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd, en
- Financiële positie van deelnemers en huishoudens.

Verschillende keuzes blijken door verschillende kenmerken te worden verklaard. Financiële kenmerken spelen vooral een rol bij keuzes die betrekking hebben op spreiding of variabiliteit van pensioenuitkeringen. Huishoud- en partnerkenmerken blijken juist belangrijk bij de keuze voor uitruil van het partnerpensioen voor ouderdomspensioen.

Een van de meest consistente bevindingen is het belang van het moment waarop de deelnemer het pensioen laat ingaan ten opzichte van de AOW-leeftijd. Deelnemers van wie het pensioen op de AOW-leeftijd ingaat, kiezen binnen zowel DB als DC vaker voor hoog-laag dan deelnemers bij wie het pensioen vóór of na de AOW-leeftijd ingaat. Ook bij vervroeging en uitruil van partnerpensioen wordt een duidelijke samenhang met dit tijdstip gevonden. Dit onderstreept dat pensioenkeuzes mede moeten worden bezien in samenhang met de bredere timing van pensionering.

De mogelijkheid om pensioenkeuzes digitaal te maken hangt in zowel DB- als DC-regelingen samen met het gebruik van verschillende keuzemogelijkheden. Hoewel uit dit onderzoek geen causale conclusies kunnen worden getrokken, suggereren de resultaten dat de wijze waarop keuzes worden aangeboden relevant is voor het uiteindelijke keuzegedrag.

Ook de totale pensioenpositie van deelnemers blijkt relevant. Deelnemers met meerdere DB-aanspraken hebben binnen DC-regelingen een kleinere kans om voor een hoog-laaguitkering of variabele uitkering te kiezen dan deelnemers met één of geen DB-aanspraken. Het hebben van DC-aanspraken hangt daarentegen samen met een grotere kans op de keuze voor hoog-laag en op uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen binnen DB-regelingen. Verder blijkt dat deelnemers die één pensioenkeuze maken, relatief vaak ook gebruikmaken van andere keuzemogelijkheden. Pensioenkeuzes lijken daarmee regelmatig onderdeel te zijn van een breder afwegingsproces.

Verschillen en overeenkomsten tussen DB en DC

Binnen DB-regelingen zijn er meer significante verbanden gevonden dan binnen DC-regelingen, waarbij moet worden opgemerkt dat DC-aanspraken in 2021 en 2022 nog een relatief beperkt deel vormden van het totale bij verzekeraars opgebouwde pensioen. Binnen DC-regelingen vallen vooral de samenhangen tussen financiële kenmerken en de keuze voor een variabele uitkering op.

Betekenis voor verzekeraars

De resultaten laten zien dat deelnemers niet allemaal op dezelfde wijze pensioenkeuzes maken. Verschillen in huishoudsituatie, financiële positie, pensioenopbouw en pensioenmoment hangen samen met verschillen in keuzegedrag. Deze inzichten kunnen verzekeraars helpen bij het verder ontwikkelen van gerichte keuzebegeleiding, het identificeren van groepen die extra aandacht nodig hebben en bij het verbeteren van digitale keuzeomgevingen. Ook onderstrepen de resultaten het belang van ondersteuning bij samenhangende of gestapelde keuzes.

Vervolg: aanbeveling vervolgonderzoek

Omdat dit onderzoek een nulmeting betreft, is herhaling met recentere gegevens van groot belang. Daarmee kan worden onderzocht of het keuzegedrag van deelnemers verandert onder het nieuwe pensioenstelsel en in hoeverre intensievere keuzebegeleiding samenhangt met andere keuze-uitkomsten. Aanvullend kwalitatief onderzoek kan daarnaast meer inzicht geven in de motieven en afwegingen die ten grondslag liggen aan de gemaakte keuzes.

1 Inleiding

Het Nederlandse pensioenstelsel is in transitie. Waar voorheen de meeste Nederlanders pensioen opbouwden in een uitkeringsregeling, is vanaf 1 januari 2028 alleen nog actieve pensioenopbouw mogelijk in premieregelingen. In uitkeringsregelingen staat de hoogte van de pensioenuitkering vooraf vast. Daardoor was de wettelijke communicatie van pensioenuitvoerders voornamelijk gericht op het informeren van deelnemers. Bij premieregelingen staat de pensioenuitkering niet vooraf vast. Deelnemers dragen meer verantwoordelijkheid en risico en beschikken over meer keuzemogelijkheden. Tegen deze achtergrond vormt 'informeren' onder de Wet toekomst pensioenen (Wtp) nog slechts de basis van pensioencommunicatie. Daarbovenop wordt van pensioenuitvoerders verwacht dat zij deelnemers activeren en adequate keuzebegeleiding bieden. Deze verplichtingen gelden ook voor de pensioenen die opgebouwd zijn in uitkeringsregelingen en niet worden overgedragen ('ingevaren') naar een premieregeling. Ook dan moeten deelnemers immers keuzes maken op de pensioendatum.

Verzekeraars hebben de flexibele premieregeling (FPR) omarmd, mede omdat zij deze regeling zien als transparanter en kostenefficiënter dan de solidaire premieregeling (SPR), en omdat de FPR meer keuzemogelijkheden kent. Daarbij past de ambitie van verzekeraars om toonaangevend te zijn in keuzebegeleiding, mede op basis van hun jarenlange ervaring met premieregelingen. Het doel van keuzebegeleiding is deelnemers op een begrijpelijke en activerende manier te ondersteunen bij het maken van keuzes binnen hun pensioenregeling.

Maar hoe kan worden vastgesteld of die ambitie wordt waargemaakt? Om de effectiviteit van keuzebegeleiding beter te begrijpen en verder te ontwikkelen, is naast inzicht in het door verzekeraars gevoerde beleid ook inzicht nodig in het feitelijke keuzegedrag van deelnemers. Daarom heeft het Verbond van Verzekeraars dit dataonderzoek uitgevoerd.

Op basis van data over 2021 en 2022 is in kaart gebracht welke keuzes deelnemers op pensioendatum maakten en welke deelnemerskenmerken samenhangen met het maken van die keuzes. We hebben in de analyse zowel het pensioen uit premieregelingen als uitkeringsregelingen meegenomen. Het onderzoek kan daarmee worden beschouwd als een nulmeting voorafgaand aan de invoering van het nieuwe pensioenstelsel en de verdere intensivering van keuzebegeleiding. Wanneer het onderzoek op een later moment wordt herhaald met recentere data, ontstaat inzicht in de ontwikkeling van het keuzegedrag sinds de intensivering van keuzebegeleiding per 1 juli 2023. Ook kan dan beter worden beoordeeld of aanvullende interventies wenselijk zijn om deelnemers optimaal te ondersteunen bij het gebruik van keuzemogelijkheden.

Het onderzoek is gebaseerd op een unieke dataset waarin gegevens van verzekeraars (die ook aan de AFM worden geleverd ten behoeve van het jaarlijkse 'sectorbeeld pensioenen') zijn gekoppeld aan microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Door deze koppeling is het mogelijk om pensioenkeuzes te analyseren in samenhang met een brede set aan sociaaleconomische en demografische kenmerken van deelnemers. Het betreft deelnemers bij wie in 2021 en 2022 minimaal één van hun pensioenaanspraken bij een verzekeraar is ingegaan.

Dit onderzoek beantwoordt de volgende onderzoeksvraag:

- Welke deelnemerskenmerken hangen samen met het al dan niet maken van keuzes op de pensioendatum?

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 beschrijft de gebruikte databronnen, de afbakening van de studiepopulatie, de onderzochte variabelen en de toegepaste analysemethode. Hoofdstuk 3 presenteert de resultaten van het onderzoek. Daarbij wordt eerst ingegaan op de beschrijvende resultaten en vervolgens op de samenhang tussen deelnemerskenmerken en de verschillende pensioenkeuzes. Hoofdstuk 4 bevat de duiding van de resultaten, waarin de belangrijkste bevindingen worden geduid en de beperkingen van het onderzoek worden besproken. Hoofdstuk 5 sluit af met de conclusie en in hoofdstuk 6 zijn de aanbevelingen voor toekomstig onderzoek opgenomen. Na de conclusie en aanbevelingen volgt tot slot een dankwoord.

2 Methode

2.1 Databronnen

Voor dit onderzoek zijn gegevens van Nederlandse pensioenverzekeraars gekoppeld aan microdata van het CBS. De koppeling vond plaats binnen de beveiligde Remote Access-omgeving van het CBS. De analyses zijn uitgevoerd op gepseudonimiseerde persoonsgegevens.

2.1.1 Data verzekeraars

De gegevens van verzekeraars bevatten registraties op individueel polisniveau van levenslange ouderdomspensioenen in de uitkeringsfase. De dataset omvat polisinformatie over zowel uitkeringsregelingen (defined benefit; DB) als premieregelingen (defined contribution; DC) waarbij de pensioenuitkering is ingegaan in het kalenderjaar 2021 of 2022. Het gaat om een al bestaande dataset die gebruikt is voor de AFM-rapportage ‘sector in beeld pensioenen’. Omdat verzekeraars de gegevens voor de AFM op uniforme wijze moesten aanleveren, was al sprake van een vergelijkbare en kwalitatief bruikbare dataset. Daardoor kon direct met de analyse worden gestart, zonder eerst veel tijd te besteden aan harmonisatie van de data.

Voor de jaren 2021 en 2022 is gekozen omdat die jaren beschikbaar waren bij de start van het dataproject en omdat de dataset van 2023 (die gedurende het dataproject beschikbaar kwam) wijzigingen bevatte t.o.v. de voorgaande jaren. Daarnaast vormen de jaren 2021 en 2022 een geschikte nulmeting: zij geven inzicht in het keuzegedrag van deelnemers vóór de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023 en de daarmee samenhangende verdere intensivering van keuzebegeleiding.

Per deelnemer was de volgende informatie beschikbaar:

- Leeftijd bij pensionering
- Type pensioenregeling (DB of DC)
- De mogelijkheid om gebruik te maken van pensioenkeuzes, waaronder
  - Hoog-laag, vervroegen of uitstellen, uitruil van partnerpensioen (PP) voor ouderdomspensioen (OP) voor DB-regelingen
  - Hoog-laag, vaste of variabele uitkering en uitruil van partnerpensioen (PP) voor ouderdomspensioen (OP) voor DC-regelingen
- De hoogte van de jaarlijkse pensioenuitkering (DB) of de koopsom waarmee het pensioen is aangekocht (DC)

2.1.2 CBS-microdata

De gegevens van pensioenverzekeraars bevatten slechts beperkte informatie over de sociaaleconomische en demografische kenmerken van deelnemers. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn deze gegevens daarom gekoppeld aan CBS-microdata. CBS-microdata bestaan uit gepseudonimiseerde administratieve gegevens op persoonsniveau die onder strikte voorwaarden beschikbaar zijn voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek. Voor dit onderzoek zijn uitsluitend de microdatabestanden gebruikt die nodig zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Tabel 1 bevat een overzicht van de gebruikte CBS-microdatabestanden en de variabelen die daaruit voor dit onderzoek zijn afgeleid. Een beschrijving van de afzonderlijke bestanden is te vinden in de CBS-catalogus Microdata.

Tabel 1 Overzicht van gebruikte CBS-microdatabestanden

Bestandsnaam	Toepassing in dit onderzoek
GBAPERSOONTAB	Leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en migratieachtergrond van de deelnemers.
GBAOVERLIJDENTAB	Datum van overlijden van de deelnemers.
GBANATIONALITEITBUS	Nationaliteit van de deelnemers.
PARTNERBUS	Partnerstatus van de deelnemers.
GBAHUISHOUDENSBUS	Huishoudensamenstelling van de deelnemers (o.a. aantal kinderen en aantal personen in een huishouden).
SECMBUS	Sociaaleconomische status van de deelnemers.
HOOGSTEOPLTAB	Opleidingsniveau van de deelnemer.
INPATAB	Persoonlijk inkomen.
INHATAB	Huishoudinkomen.
AOWATAB	Vaststellen van de AOW-uitkering van de deelnemers.
VRKTAB	Vaststellen van ontvangen nalatenschappen en schenkingen.
VEHTAB	Vermogen van het huishouden (o.a. bank- en spaartegoeden, woningbezit, hypotheekschuld).
PENSAANSPRAAKOPTAB	Opgebouwde aanspraken op ouderdomspensioen.
PENSPIJLER2PERSOONMNDBEDRAGBUS	Hoogte van de maandelijkse uitkering uit het aanvullend pensioen (tweede pijler).
PENSPIJLER3PERSOONMNDBEDRAGBUS	Hoogte van de maandelijkse uitkering uit pensioenvoorzieningen in de derde pijler.

2.1.3 Datakoppeling en selectie van peildata

Voor de koppeling met de gegevens van verzekeraars is gebruikgemaakt van de CBS-microdatabestanden uit het verslagjaar 2022. Voor tijdsafhankelijke kenmerken, zoals partnerstatus, huishoudensamenstelling en opleidingsniveau, is per deelnemer de meest recente beschikbare registratie in 2022 gebruikt. Deze werkwijze is gekozen om de selectie en koppeling van de CBS-microdata te vereenvoudigen en voor alle deelnemers een uniforme peildatum te hanteren.

Voor de variabele pensioenaanspraken (PENSAANSPRAAKOPTAB) is een andere koppelstrategie toegepast. Voor deelnemers van wie de pensioenuitkering in 2021 of 2022 is ingegaan, zijn de pensioenaanspraken bepaald op basis van de meest recente beschikbare registratie in het verslagjaar waarin de pensioenuitkering is ingegaan. Als geen pensioenaanspraak werd gevonden, is stapsgewijs gekoppeld aan de microdatabestanden uit eerdere verslagjaren, tot maximaal vijf jaar terug. Bij de eerste koppeling ontbrak voor ongeveer 5% van de deelnemers die in 2022 met pensioen gingen een pensioenaanspraak. Voor deelnemers die in 2021 met pensioen gingen, was dit ongeveer 4%. Door de aanvullende koppeling met eerdere verslagjaren kon het aantal ontbrekende pensioenaanspraken verder worden verminderd tot 2,5%. Deze aanvullende koppeling is methodologisch minder eenduidig omdat de aanspraken daardoor niet voor alle deelnemers op dezelfde peildatum zijn vastgesteld.

2.2 Studiepopulatie

De studiepopulatie omvat deelnemers die pensioen hebben opgebouwd bij een Nederlandse pensioenverzekeraar en waarvan ten minste één levenslange ouderdomspensioenuitkering voor het eerst is ingegaan in de kalenderjaren 2021 of 2022. Zowel uitkeringsregelingen als premieregelingen zijn in het onderzoek opgenomen. De analyses zijn beperkt tot deelnemers die bij ingang van de pensioenuitkering tussen de 58 en 74 jaar oud waren. Met deze afbakening wordt voorkomen dat deelnemers met uitzonderlijk vroege of late pensioeningang een onevenredige invloed hebben op de analyse van het reguliere keuzegedrag rond pensionering.
Registraties waarvoor geen unieke koppeling met de CBS-microdata kon worden gemaakt, zijn uitgesloten van de analyses. In totaal kon 2,5% van de registraties niet aan de CBS-microdata worden gekoppeld. Dit werd o.a. veroorzaakt doordat we voor de koppeling, vanuit juridisch oogpunt, geen gebruik hebben gemaakt van BSN, maar op basis van een combinatie van adresgegevens en persoonsgegevens. Daarnaast zijn drie deelnemers uitgesloten omdat de geregistreerde overlijdensdatum vóór de ingangsdatum van de pensioenuitkering lag.

2.3 Variabelen

2.3.1 Pensioenkeuzes

De pensioenkeuzes vormen in dit onderzoek de uitkomsten die we proberen te verklaren; per keuze is onderzocht welke deelnemers hiervan wel of geen gebruik maakten. Hierbij hebben we ons gericht op de meest voorkomende keuzes. Voor deelnemers met een uitkeringsregeling zijn de keuzes hoog-laag, vervroegen of uitstellen, en de uitruil van partnerpensioen (PP) voor ouderdomspensioen (OP) meegenomen. Voor deelnemers met een premieregeling zijn de keuzes hoog-laag, vaste of variabele uitkering, en de uitruil van PP voor OP geanalyseerd.
De gegevens van verzekeraars bevatten ook informatie over de volgende pensioenkeuzes: laag-hoog, aankoop gegarandeerd pensioen, uitruil van OP voor PP en uitstel DC. Deze keuzemogelijkheden zijn in de praktijk nauwelijks gebruikt door deelnemers. Vanwege het beperkte aantal observaties en het risico op herleidbaarheid zijn deze pensioenkeuzes buiten beschouwing gelaten.

2.3.2 Deelnemerskenmerken

De deelnemerskenmerken zijn gebruikt als verklarende variabelen in de analyses. Deze kenmerken zijn voornamelijk afkomstig uit de CBS-microdata. De onderzochte kenmerken omvatten demografische kenmerken (zoals leeftijd, geslacht, partnerstatus, burgerlijke staat, nationaliteit, aantal kinderen en aantal personen in het huishouden), sociaaleconomische kenmerken, vermogenskenmerken (zoals woningbezit, hypotheekschuld en vermogen in het huishouden), pensioenkenmerken (de hoogte van de pensioenuitkering of koopsom).
Daarnaast is als kenmerk van het keuzeproces meegenomen of de pensioenkeuze online kon worden gemaakt. Deze informatie is afkomstig uit de gegevens van de verzekeraars en geeft aan of voor de betreffende pensioenkeuze een online keuzeproces beschikbaar was. De variabele heeft uitsluitend betrekking op de beschikbaarheid van dit proces en laat niet zien of de individuele deelnemer de keuze daadwerkelijk online of offline heeft gemaakt.

Een overzicht van de gebruikte microdatabestanden is opgenomen in tabel 1.

2.3.3 Bewerking en afleiding van variabelen

Voorafgaand aan de analyses zijn de gegevens van de verzekeraars gecontroleerd op dubbele registraties.

Voor de analyses zijn enkele variabelen afgeleid uit de oorspronkelijke gegevens van verzekeraars en de CBS-microdata. Deze worden hieronder toegelicht.

Voor de pensioenaanspraken zijn per deelnemer het totale aantal aanspraken en de totale waarde van de opgebouwde aanspraken berekend door de records uit het CBS-bestand PENSAANSPRAAKOPTAB op persoonsniveau te aggregeren. Deze pensioenaanspraken omvatten tweedepijlerpensioenaanspraken bij zowel pensioenfondsen als pensioenverzekeraars. Daarnaast is voor iedere polis berekend welk aandeel de uitkeringshoogte vormt van de totale waarde van de pensioenaanspraken volgens de CBS-microdata.

Wanneer na de koppeling met de pensioenaansprakenbestanden van de voorgaande vijf verslagjaren nog geen gegevens over de pensioenaanspraak of het te bereiken pensioen beschikbaar waren, zijn de ontbrekende gegevens aangevuld met informatie uit de gegevens van verzekeraars. Dit betrof circa 2% van de deelnemers. Hierbij is de aanname gedaan dat deze deelnemers uitsluitend pensioenaanspraken hadden bij de deelnemende verzekeraars en geen aanvullende pensioenaanspraken bij pensioenfondsen.

Om de relatie tussen de pensioeningangsdatum en de wettelijke AOW-leeftijd te onderzoeken, is voor iedere deelnemer het verschil berekend tussen de leeftijd waarop de pensioenuitkering is ingegaan en de wettelijke AOW-leeftijd voor de betreffende deelnemer. De wettelijke AOW-leeftijd is bepaald aan de hand van de geboortedatum en de officiële AOW-leeftijden zoals die op dat moment van toepassing waren. Binnen de onderzoekspopulatie varieerde de geldende AOW-leeftijd van 65 tot 67 jaar.

Het hoogst behaalde opleidingsniveau en de opgebouwde AOW-uitkering zijn in eerste instantie als potentiële verklarende variabelen beschouwd. Vanwege het hoge aandeel ontbrekende waarden (respectievelijk 42% en 54%) zijn deze variabelen niet opgenomen in de uiteindelijke analyses. Voor opleidingsniveau is nog onderzocht of imputatie mogelijk was. Daarmee worden ontbrekende waarden statistisch aangevuld. Het aandeel ontbrekende waarden bleek echter te hoog om imputatie betrouwbaar toe te passen.

Daarnaast is het leeftijdsverschil tussen de deelnemer en diens partner berekend op basis van de geboortedata uit de CBS-microdata. Deze afgeleide variabele is gebruikt als verklarende variabele in de analyses, om de aanname te toetsen dat deelnemers hun keuzes afstemmen op de situatie van hun partner of vice versa.

Voor de analyses zijn enkele continue variabelen omgezet naar categorische variabelen. Bij variabelen die in twee categorieën zijn ingedeeld, is de mediaan gebruikt als afkappunt. Voor variabelen die in meer dan twee categorieën zijn ingedeeld, is gekozen voor inhoudelijk logische afkappunten, waarbij ook rekening is gehouden met de verdeling van de deelnemers over de categorieën. Zo is het bruto persoonlijk inkomen ingedeeld in drie categorieën: minder dan € 35.000, € 35.000 tot € 60.000 en € 60.000 of meer. Categorieën met weinig waarnemingen zijn waar nodig samengevoegd om voldoende deelnemers per categorie te behouden voor de statistische analyses.

2.4 Statistische analyse

De analyse is stapsgewijs opgezet. Eerst is onderzocht hoe vaak de verschillende pensioenkeuzes voorkwamen en hoe de deelnemersgroep was samengesteld. Vervolgens zijn kruistabellen opgesteld om de samenhang tussen de pensioenkeuzes en de verklarende variabelen te verkennen.

Ter ondersteuning van de variabelenselectie zijn daarnaast een decision tree-analyse en een Latent Class Analysis (LCA) uitgevoerd. Deze verkennende analyses zijn gebruikt om de belangrijkste kenmerken die samenhangen met de verschillende pensioenkeuzes en mogelijke patronen binnen de onderzoekspopulatie te identificeren.

De samenhang tussen de verklarende variabelen en de afzonderlijke pensioenkeuzes is vervolgens onderzocht met multivariabele logistische regressie. Voor iedere pensioenkeuze is een afzonderlijk regressiemodel opgesteld, waarbij onderscheid is gemaakt tussen uitkeringsregelingen (DB) en premieregelingen (DC).

Bij het opstellen van de regressiemodellen is gecontroleerd op multicollineariteit tussen de verklarende variabelen. Van multicollineariteit is sprake wanneer twee of meer verklarende variabelen sterk met elkaar samenhangen, bijvoorbeeld tussen de WOZ-waarde van een woning en de hoogte van de hypotheekschuld. Hierdoor kan het moeilijker worden om de afzonderlijke samenhang van deze variabelen met een pensioenkeuze betrouwbaar te schatten. Multicollineariteit is beoordeeld met behulp van de Variance Inflation Factor (VIF), waarbij een VIF-waarde van 5 of hoger werd beschouwd als indicatie voor mogelijke multicollineariteit.

Daarnaast zijn geneste modellen met elkaar vergeleken met behulp van likelihood-ratio-toetsen (deviance-analyse) om te beoordelen of het toevoegen van variabelen de modelaanpassing significant verbeterde. Hierbij is bijvoorbeeld een model met een bepaalde variabele vergeleken met hetzelfde model zonder deze variabele. Wanneer het uitgebreidere model significant beter bij de gegevens paste, werd de variabele als een relevante toevoeging aan het model beschouwd.
Alleen variabelen die voldeden aan deze selectiecriteria zijn opgenomen in de uiteindelijke regressiemodellen. Voor alle statistische toetsen is een tweezijdige p-waarde kleiner dan 0,05 als statistisch significant beschouwd. De sterkte van de gevonden samenhangen is weergegeven met de odds ratio (OR). Een OR groter dan 1 duidt op een grotere kans op de betreffende pensioenkeuze ten opzichte van de referentiegroep, terwijl een OR kleiner dan 1 duidt op een kleinere kans. Een OR van 1 betekent dat er geen verschil is tussen de groepen.

3 Resultaten

3.1 Beschrijvende resultaten

3.1.1 Deelnemers

Van de polisregistraties over 2021 en 2022 die door de deelnemende verzekeraars voor zowel uitkeringsregelingen (DB) en premieregelingen (DC) zijn aangeleverd, kon 96,7% succesvol worden gekoppeld aan de CBS-microdata. Het gaat om 94.342 registraties van uitkeringsregelingen en premieregelingen gebruikt. Deze registraties hadden betrekking op 56.527 unieke deelnemers. Daarvan hadden 5.669 deelnemers (10,0%) pensioenaanspraken bij meer dan één deelnemende verzekeraar.

Na toepassing van de selectiecriteria omvatte de dataset met uitkeringsregelingen 67.949 polisregistraties van 38.189 unieke deelnemers. Hiervan hadden 2.848 deelnemers (7,5%) pensioenaanspraken bij meer dan één deelnemende verzekeraar.

De dataset met premieregelingen omvatte 25.612 polisregistraties van 23.862 unieke deelnemers. Hiervan hadden 918 deelnemers (3,8%) pensioenaanspraken bij meer dan één deelnemende verzekeraar.

Omdat niet alle pensioenkeuzes voor elke polis beschikbaar waren, verschilt het aantal observaties per pensioenkeuze. De beschrijvende statistieken en regressieanalyses zijn daarom per pensioenkeuze uitgevoerd. Per analyse wordt daarom het aantal van toepassing zijnde polissen gerapporteerd.

3.1.2 Pensioenkeuzes binnen uitkeringsregelingen

Hieronder gaan we nader in op de beschrijvende resultaten per pensioenkeuze bij de uitkeringsregelingen.

- *Hoog-laag*

  Tabel 2 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze hoog-laag binnen uitkeringsregelingen. Voor deze analyse zijn 67.866 polisregistraties meegenomen waarbij de deelnemer binnen de betreffende pensioenaanspraak de mogelijkheid had om voor een hoog-laaguitkering te kiezen. Daarvan is bij 11.220 (17%) polissen gekozen voor een hoog-laaguitkering; bij de overige registraties is niet voor deze optie gekozen.

  De keuze voor een hoog-laaguitkering kwam het vaakst voor bij deelnemers die hun pensioen op de AOW-leeftijd lieten ingaan (31%). Onder deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen, was dit aandeel in beide groepen 15%.

  Daarnaast blijkt uit de beschrijvende analyse dat mannen vaker voor een hoog-laaguitkering kozen dan vrouwen (18% versus 13%). Ook verschilde het gebruik van de hoog-laag keuze sterk tussen deelnemers die de mogelijkheid hadden hun pensioenkeuze online te maken en deelnemers zonder deze mogelijkheid. Van de deelnemers die hun pensioenkeuze online konden maken (en daarmee ook online inzicht kregen in de effecten van de verschillende keuzes), koos 30% voor een hoog-laaguitkering, tegenover 4% van de deelnemers zonder deze mogelijkheid.

  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 2.

- *Vervroegen*
  Tabel 3 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze vervroegen binnen uitkeringsregelingen. Voor deze analyse zijn 67.949 polissen meegenomen. Daarvan is bij 6.701 (10%) polissen gekozen voor vervroegde pensionering.

  De keuze voor vervroegde pensionering kwam het minst vaak voor bij deelnemers die hun pensioen op de AOW-leeftijd lieten ingaan (3%). Onder deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen, kwam vervroegde pensionering vaker voor.

  Daarnaast blijkt uit de beschrijvende analyse dat directeuren-grootaandeelhouders en zelfstandigen minder vaak voor vervroegde pensionering kozen dan werknemers die in het betreffende jaar stopten met werken.

  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 3.

- *Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (PP voor OP)*
  Tabel 4 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze om PP uit te ruilen voor OP binnen uitkeringsregelingen. Voor deze analyse zijn 66.402 polisregistraties meegenomen. Daarvan is bij 9.656 (15%) polissen gekozen voor uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen.

  Uit de beschrijvende analyse blijkt dat vrouwen aanzienlijk vaker kozen voor uitruil van PP voor OP dan mannen (28% versus 10%). Daarnaast kozen deelnemers zonder partner, zoals verwacht, vaker voor deze pensioenkeuze dan deelnemers met een partner. Dit komt ook tot uiting in kenmerken zoals de huishoudgrootte, waarbij deelnemers in een eenpersoonshuishouden of eenouderhuishouden relatief vaker voor uitruil kozen.

  Verder blijkt dat deelnemers die in Nederland zijn geboren of van wie beide ouders in Nederland zijn geboren minder vaak voor uitruil kozen dan deelnemers die zelf niet in Nederland zijn geboren of van wie één of beide ouders niet in Nederland zijn geboren. Ook nam het aandeel deelnemers dat voor uitruil koos af naarmate het bruto persoonlijk inkomen en het huishoudinkomen hoger waren.

  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 4.

3.1.3 Pensioenkeuzes binnen premieregelingen

Hieronder gaan we nader in op de beschrijvende resultaten per pensioenkeuze bij de premieregelingen.

- *Hoog-laag*
  Tabel 5 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze hoog-laag binnen premieregelingen. Voor deze analyse zijn 25.292 polisregistraties meegenomen. Bij 5.910 (23%) polissen is gekozen voor een hoog-laaguitkering.
  Uit de beschrijvende analyse blijkt dat een hoog-laaguitkering vaker voorkwam onder deelnemers die ook kozen voor uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen of voor een vaste uitkering.
  Daarnaast kwam de keuze voor een hoog-laaguitkering het vaakst voor bij deelnemers die hun pensioen op de AOW-leeftijd lieten ingaan (32%). Onder deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen, werd minder vaak voor een hoog-laaguitkering gekozen.
  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 5.

- *Vast-variabel*
  Tabel 6 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze voor een vaste of variabele uitkering binnen premieregelingen. Voor deze analyse zijn 25.612 polisregistraties meegenomen. Van deze polissen is bij 2.157 (8%) gekozen voor een variabele uitkering.
  Uit de beschrijvende analyse blijkt dat deelnemers die ook gebruik maakten van uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen of van een hoog-laaguitkering, relatief vaker voor een vaste uitkering kozen.
  Daarnaast werd een variabele uitkering relatief vaker gekozen door deelnemers met een hoger aanvullend pensioen in de tweede pijler, een hogere koopsom of een hogere totale waarde van de pensioenaanspraken. Ook deelnemers met een opgebouwde lijfrente kozen vaker voor een variabele uitkering dan deelnemers zonder lijfrente.
  Ook deelnemers met een hogere waarde van de eigen woning en een groter huishoudvermogen kozen relatief vaker voor een variabele uitkering.

  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 6.

- *Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (PP voor OP)*
  Tabel 7 geeft een overzicht van de deelnemerskenmerken en de resultaten van de analyse voor de keuze om PP uit te ruilen voor OP binnen premieregelingen. Voor deze analyse zijn 25.612 polisregistraties meegenomen. Van deze polisregistraties is bij 519 (2%) gekozen voor uitruil van PP voor OP.
  Omdat relatief weinig deelnemers voor deze pensioenkeuze kozen, zijn de verschillen tussen de onderzochte groepen over het algemeen klein. Uit de beschrijvende analyse blijkt dat vrouwen vaker kozen voor uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen dan mannen (4% versus 2%). Daarnaast kozen deelnemers die niet de hoofdkostwinner van het huishouden waren vaker voor deze optie dan deelnemers die wel hoofdkostwinner waren (4% versus 1%).
  Verder kwam uitruil relatief vaker voor onder deelnemers die voor een hoog-laaguitkering kozen. Ook werd uitruil minder vaak gekozen door deelnemers die hun pensioenkeuze online konden maken dan door deelnemers zonder deze mogelijkheid (0,4% versus 3%).

  De volledige frequentieverdelingen en de resultaten van de regressieanalyse zijn weergegeven in Tabel 7.

3.2 Samenhang tussen deelnemerskenmerken en pensioenkeuzes

3.2.1 Hoog-laag (DB)

Tabel 2 en figuur 1 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze voor een hoog-laaguitkering binnen uitkeringsregelingen (DB). Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen. Significante verbanden met de keuze voor een hoog-laaguitkering werden gevonden voor de onderstaande variabelen:

- Geslacht,
- Huishoudkenmerken, waaronder thuiswonend kind, het aantal inkomens in het huishouden,
- De opgebouwde lijfrente,
- De hoogte van het tweedepijlerpensioen,
- De pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd,
- De mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden),
- Het hebben van een hypotheekschuld,

- Het aantal DC-aanspraken, en
- De interactie tussen vervroegde pensionering en pensionering vóór de AOW-leeftijd.

Vrouwen hadden een kleinere kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen dan mannen (OR = 0,76). Dit verband verschilde echter voor vrouwen die niet de hoofdkostwinner van het huishouden waren. Binnen deze groep was de kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen juist groter dan bij mannen (OR = 1,29).

De mogelijkheid om de pensioenkeuze online door te geven hing sterk samen met een grotere kans op het kiezen van een hoog-laaguitkering (OR = 12,06). Daarnaast was de kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen kleiner voor deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen dan voor deelnemers die op de AOW-leeftijd met pensioen gingen. Deze samenhang verschilde echter afhankelijk van de vraag of het pensioen was vervroegd. Er was sprake van een significante interactie tussen pensionering vóór de AOW-leeftijd en vervroegde pensionering (interactie-OR = 2,39).
Verder hadden deelnemers zonder opgebouwde lijfrente een grotere kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen (OR=1,33). Ook hing een hogere waarde van het tweedepijlerpensioen samen met een grotere kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen.
Daarnaast is interessant dat het hebben van DC-aanspraken samenhangt met een grotere kans om te kiezen voor hoog-laag.

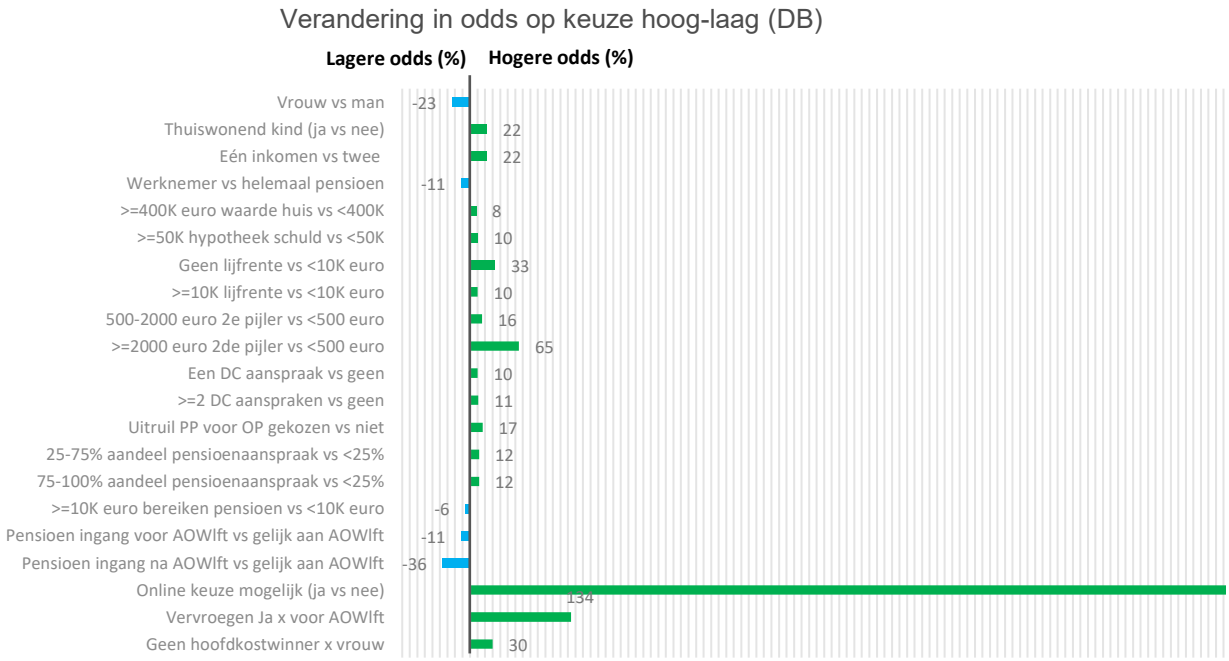
Tabel 2 Hoog-laag keuze (DB)

Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man *(N=51.457)*	9.016 (18%)	--	--	--	--
Vrouw (N=16.409*)*	2.204 (13%)	**-0,26**	**0,04**	**<0,001**	**0,76**
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 *(N=58.669)*	9.770 (17%)	--	--	--	--
1 *(N= 3.492)*	544 (16%)	-0,09	0,05	0,07	--
2 *(N= 5.705)*	906 (16%)	0,11	0,06	0,09	--
Nederland geboren					
Ja *(N=62.121)*	10.316 (17%)	--	--	--	--
Nee *(N=5.745)*	904 (16%)	0,01	0,06	0.81	--
Thuiswonend kind					
Nee *(N=59.417)*	9786 (16%)	--	--	--	--
Ja *(N=8.449)*	1434 (17%)	**0,19**	**0,07**	**<0,001**	**1,21**
Aantal personen in huishouden					
1 *(N=12.938)*	2.082 (16%)	-0,10	0,07	0,16	--
2 *(N=44.611)*	7.430 (17%)	--	--	--	--
>=3 *(N=10.317)*	1.708 (17%)	-0,14	0,07	0,07	--
Aantal inkomens in huishouden					
1 *(N=18.748)*	3.252 (17%)	**0,19**	**0,04**	**<0,001**	**1,21**
2 *(N=40.638)*	6.549 (16%)	--	--	--	--
>=3 *(N=8.480)*	1.419 (17%)	0,08	0,07	0,28	--
Type huishouden					
Een persoon of een ouder *(N=15.239)*	2.469 (16%)	0,004	0,06	0,94	--
Gehuwd paar met kinderen *(N=6.507)*	1.079 (17%)	-0,11	0,08	0,20	--
Gehuwd paar zonder kinderen *(N=40.566)*	6.775 (17%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen *(N=5.554)*	897 (18%)	0,008	0,04	0,84	--
Sociale uitkering in huishouden					
Ja *(N=23.227)*	3.830 (16%)	0,05	0,02	0,055	--
Nee *(N=44.639)*	7.390 (17%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning *(N=15.036)*	8.989 (17%)	-0,02	0,039	0,54	--
Koop *(N=52.830)*	2.231 (15%)	--	--	--	--

Tabel 2 Hoog-laag keuze (DB)					
Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner *(N=26.380)*	4.283 (16%)	--	--	--	--
<=0 jaar *(N=14.316)*	2.135 (15%)	-0,05	0,30	0,86	--
0-4 jaar *(N=17.205)*	3.191 (19%)	0,10	0,30	0,72	--
>4 jaar *(N=9.965)*	1.611 (16%)	-0,002	0,29	0,99	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur *(N=1.828)*	334 (18%)	-0,02	0,07	0,56	--
Helemaal pensioen (*N=27.767)*	4880 (18%)	--	--	--	--
Werknemer *(N=24.612)*	3.811 (15%)	**-0,11**	**0,34**	**<0,01**	**0,89**
Zelfstandige *(N=3.905)*	607 (16%)	-0,01	0,05	0,82	--
Overig *(N=9.754)*	1.588 (16%)	-0,02	0,04	0,56	--
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja *(N=51.955)*	8.781 (17%)	--	--	--	--
Nee *(N=15.911)*	2.439 (15%)	0,02	0,04	0,64	--
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro *(N=25.076)*	3.863 (15%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro *(N=20.207)*	3.381 (17%)	-0,001	0,03	0,95	--
>=60.000 euro *(N=22.583)*	3.978 (18%)	0,041	0,04	0,38	--
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner *(N=21.558)*	3.554 (16%)	--	--	--	--
<35.000 euro *(N=27.710)*	4.720 (17%)	-0,04	0,30	0,88	--
>=35.000 euro *(N=13.659)*	2.200 (16%)	0,047	0,30	0,87	--
Onbekend *(N=4.939)*	746 (15%)	**-0,14**	**0,05**	**<0,05**	**0,86**
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro *(N=22.777)*	3606 (16%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro *(N=29.011)*	4806 (17%)	0,04	0,03	0,24	--
>=120.000 euro *(N=16.078)*	2808 (17%)	0,08	0,05	0,09	--
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro *(N=37.393)*	6.054 (16%)	--	--	--	--
>=400.000 euro *(N=30473)*	5.166 (17%)	-0,02	0,03	0,36	--
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro *(N=36.147)*	5.748 (16%)	--	--	--	--
>=400.000 euro *(N=31.719)*	5.472 (17%)	**0,08**	**0,03**	**<0,05**	**1,08**
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro *(N=34.539)*	5.449 (16%)	--	--	--	--
>=50.000 euro *(N=33.327)*	5.771 (17%)	**0,09**	**0,02**	**<0,001**	**1,09**
Lijfrente bedrag van deelnemer					
Geen *(N=884)*	161 (18%)	**0,28**	**0,11**	**<0,05**	**1,33**
<10.000 euro *(N=33.803)*	4.991 (15%)	--	--	--	--
>=10.000 euro *(N=33.179)*	6.068 (18%)	**0,09**	**0,03**	**<0,01**	**1,09**
Erfenis					
Ja *(N=1.535)*	253 (16%)	--	--	--	--
Nee *(N=66.331)*	10.967 (17%)	0,006	0,07	0,92	--
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro *(N=19.366)*	2.598 (13%)	**--**	**--**	**--**	**--**
500-2000 euro *(N=30.694)*	4.905 (16%)	**0,14**	**0,03**	**<0.001**	**1.15**
>=2000 euro *(N=17.806)*	3.717 (21%)	**0,50**	**0,04**	**<0.001**	**1.65**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen *(N=54.423)*	8.815 (16%)	--	--	--	--
<500 euro *(N=5.522)*	1.000 (18%)	0,05	0,04	0,19	--
>=500 euro (*N=7.921)*	1.405 (18%)	0,04	0,03	0,18	--
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1-2 *(N=22.459)*	3.248 (14%)	--	--	--	--
3-4 *(N=25.125)*	4.234 (17%)	0,05	0,03	0,10	--
>=5 *(N=20.282)*	3.738 (18%)	-0,02	0,03	0,41	--
Aantal DC-aanspraken					
0 *(N=38.112)*	6.045 (16%)	--	--	--	--
1 *(N=17.126)*	2.926 (17%)	**0,098**	**0,02**	**<0,001**	**1,10**
>=2 *(N=12.628)*	2.249 (18%)	**0,103**	**0,03**	**<0,001**	**1,10**
Gekozen voor ‘uitruil PP voor OP’ DB					

Tabel 2 Hoog-laag keuze (DB)					
Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Ja *(N=9.067)*	1.560 (17%)	**0,15**	**0,03**	**<0,001**	**1,16**
Nee *(N=58.799)*	9.660 (16%)	--	--	--	--
Gekozen voor 'keuze vervroegen' DB					
Ja *(N=6.694)*	1.449 (22%)	-0,01	0,17	0,91	--
Nee *(N=61.172)*	9.771 (16%)	--	--	--	--
Pensioenuitkering hoogte					
<1500 euro (*N=37.287)*	5.463 (15%)	--	--	--	--
>=1500 euro *(N=30.579)*	5.757 (19%)	0,04	0,02	0,08	--
Aandeel pensioenaanspraak (%)					
<25% *(N=39.447)*	5.981 (15%)	--	--	--	--
25-75% (*N=15.922)*	12.898 (19%)	**0,11**	**0,03**	**<0,001**	**1,12**
75-100% *(N=12.497)*	2.215 (18%)	**0,11**	**0,03**	**<0,01**	**1,11**
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<10.000 euro *(N=33.003)*	5.187 (16%)	--	--	--	--
>=10.000 euro *(N=34.863)*	6.033 (17%)	**-0,06**	**0,02**	**<0,05**	**0,93**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd *(N=40.737)*	6.267 (15%)	**-0,11**	**0,03**	**<0,05**	**0,89**
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd *(N=5.778)*	1.784 (31%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (*N=21.351)*	3.169 (15%)	**-0,45**	**0,03**	**<0,001**	**0,63**
Online keuze mogelijk					
Nee (*N=35.486)*	1.368 (4%)	--	--	--	--
Ja *(N=32.380)*	9.852 (30%)	**2,49**	**0,03**	**<0,001**	**12,06**
Interactietermen					
Vervroegen Ja x voor AOW-leeftijd	--	**0,85**	**0,18**	**<0,001**	**2,34**
Vervroegen Ja x na AOW-leeftijd	--	0,24	0,18	0,19	--
Hoofdkostwinner Nee x vrouw	--	**0,26**	**0,06**	**<0,001**	**1,29**

Figuur 1 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en hoog-laag keuze DB

3.2.2 Keuze vervroegen (DB)

Tabel 3 en figuur 2 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze om het pensioen te vervroegen binnen uitkeringsregelingen (DB). Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen.

Significante verbanden met de keuze voor vervroegen werden gevonden voor de onderstaande variabelen:

- Geslacht,
- De pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd,
- De hoogte van het tweedepijlerpensioen,
- Het aantal pensioenaanspraken,
- De keuze voor uitruil van partnerpensioen (PP) voor ouderdomspensioen (OP),
- De keuze voor een hoog-laaguitkering,
- De mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden),
- De sociaaleconomische positie,
- De opgebouwde lijfrente, en
- De herkomst van de ouders.

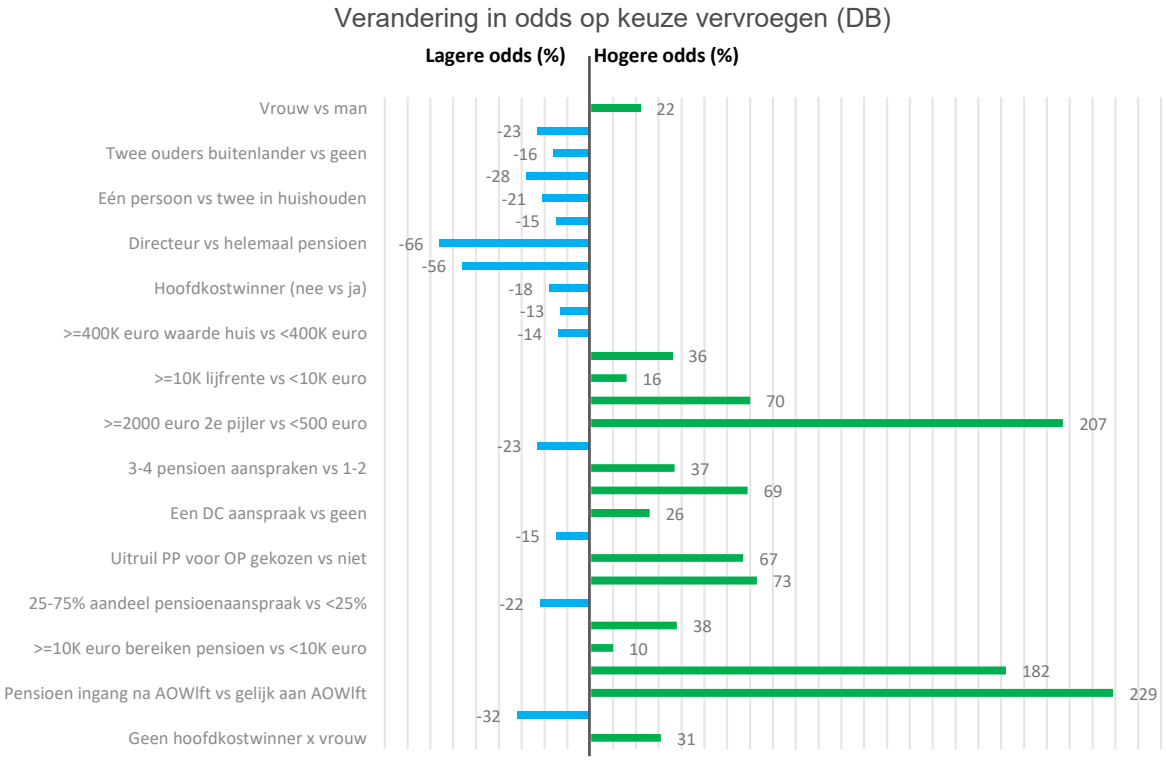
Vrouwen hadden een grotere kans om hun pensioen te vervroegen dan mannen (OR = 1,21). Dit verband was sterker bij vrouwen die niet de hoofdkostwinner van het huishouden waren (OR = 1,30). Van alle onderzochte kenmerken hing de pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd het sterkst samen met de keuze om het pensioen te vervroegen. Deelnemers die op de AOW-leeftijd met pensioen gingen, hadden een kleinere kans om hun pensioen te vervroegen dan deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen.
Daarnaast hing een hoger opgebouwd tweedepijlerpensioen samen met een grotere kans om het pensioen te vervroegen. Ook deelnemers met meer pensioenaanspraken hadden een grotere kans om hun pensioen te vervroegen dan deelnemers met één of twee pensioenaanspraken. De keuze voor uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen en de keuze voor een hoog-laaguitkering hingen eveneens samen met een grotere kans op vervroegen.
In tegenstelling tot de keuze voor een hoog-laaguitkering hing de mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken samen met een kleinere kans op vervroegen (OR=0,67). Verder hadden deelnemers zonder opgebouwde lijfrente een grotere kans om hun pensioen te vervroegen dan deelnemers met een opgebouwde lijfrente (OR=1,36). Ook hing de sociaaleconomische positie samen met deze pensioenkeuze: de kans op vervroegde pensionering was kleiner voor directeuren-grootaandeelhouders en zelfstandigen dan voor deelnemers in de referentiecategorie ‘ontvanger pensioenuitkering’. Tot slot hadden deelnemers van wie beide ouders in Nederland zijn geboren een grotere kans op vervroegen dan deelnemers van wie ten minste één ouder niet in Nederland is geboren.

Tabel 3 keuze vervroegen (DB)					
Variabelen	Vervroeg gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man (N=51.531)	5.125 (10%)	--	--	--	--
Vrouw (N=16.418)	1.576 (10%)	**0,9**	**0,04**	**<0,001**	**1,21**
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 (N=58.746)	5.956 (10%)	--	--	--	--
1 (N= 3.495)	276 (8%)	**-0,26**	**0,06**	**<0,001**	**0,76**
2 (N= 5.708)	469 (8%)	**-0,17**	**0,08**	**<0,001**	**0,83**
Nederland geboren					
Ja (N=62.200)	6.198 (10%)	--	--	--	--
Nee (N=5.749)	503 (9%)	0,11	0,07	0,14	--
Thuiswonend kind					
Nee (N=59.486)	5.954 (10%)	--	--	--	--
Ja (N=8463)	747 (9%)	**-0,32**	**0,10**	**<0,01**	**0,72**
Aantal personen in huishouden					
1 (N=12.951)	1.136 (9%)	**-0,22**	**0.08**	**<0.01**	**0.79**
2 (N=44.671)	4.582 (10%)	--	--	--	--
>=3 (N=10.327)	983 (10%)	0,02	0,09	0,80	--
Aantal inkomens in huishouden					
1 (N=18.769)	1.818 (10%)	0,01	0,04	0,48	--
2 (N=40.692)	4.079 (10%)	--	--	--	--
>=3 (N=8.488)	804 (9%)	0,06	0,09	0,74	--
Type huishouden					
Een persoon of een ouder (N=15.254)	1.343 (9%)	-0,15	0,08	0,06	--
Gehuwd paar met kinderen (N=6.520)	616 (9%)	0,22	0,11	0,051	--
Gehuwd paar zonder kinderen (N=40.615)	4.274 (11%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen (N=5.560)	468 (8%)	**-0,15**	**0,05**	**<0,01**	**0,85**
Sociale uitkering in huishouden					
Ja (N=23.261)	2.092 (9%)	-0,01	0,03	0,57	--
Nee (N=44.688)	4.609 (10%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning (N=15.051)	1.293 (9%)	-0,05	0,04	0,24	--
Koop (N=52.898)	5.408 (10%)	--	--	--	--
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner (N=26.408)	2.518 (10%)	--	--	--	--
<=0 jaar (N=14.330)	1.427 (10%)	-0,36	0,38	0,34	--
0-4 jaar (N=17.232)	1.812 (11%)	-0,33	0,38	0,37	--
>4 jaar (N=9.979)	944 (10%)	-0,32	0,38	0,40	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur (N=1.832)	53 (3%)	**-1,06**	**0,14**	**<0,001**	**0,34**
Helemaal pensioen (N=27786)	3.335 (12%)	--	--	--	--
Werknemer (N=24.652)	2.507 (10%)	-0,01	0,03	0,74	--
Zelfstandige (N=3.903)	141 (4%)	**-0,82**	**0,09**	**<0,001**	**0,43**
Overig (N=9.770)	665 (7%)	**-0,29**	**0,05**	**<0,001**	**0,74**
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja (N=52027)	5.358 (10%)	--	--	--	--
Nee (N=15.922)	1343 (8%)	**-0,19**	**0,050**	**<0,001**	**0,81**
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro (N=25.094)	2.103 (8%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro (N=20.231)	2.097 (10%)	-0,06	0,04	0,10	--
>=60.000 euro (N=22.624)	2501 (11%)	**-0,13**	**0,05**	**<0,05**	**0,86**
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner (N=21.582)	2.000 (9%)	--	--	--	--
<35.000 euro (N=27752)	2.988 (11%)	0,37	0,38	0,33	--
>=35.000 euro (N=13672)	1.187 (9%)	0,25	0,38	0,50	--
Onbekend (N=4.943)	526 (11%)	0,05	0,06	0,42	-

Tabel 3 keuze vervroegen (DB)					
Variabelen	Vervroeg gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro (N=22.792)	2027 (9%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro (N=29.053)	3.006 (10%)	0,003	0,04	0,93	--
>=120.000 euro (N=16.104)	1.668 (10%)	-0,018	0,06	0,76	--
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro (N=37.438)	3.780(10%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=30511)	2.921(10%)	**-0,22**	**0,03**	**<0,001**	**0,79**
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro (N=36.182)	3.584 (10%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=31.767)	3.117 (10%)	**-0,14**	**0,03**	**<0,001**	**0,86**
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro (N=34.578)	3.225 (9%)	--	--	--	--
>=50.000 euro (N=33.371)	3.476 (10%)	0,03	0,03	0,37	--
Lijfrente bedrag van deelnemer					
Geen (N=884)	80 (9%)	**0,31**	**0,13**	**<0,05**	**1,36**
<10.000 euro (N=33.855)	2.372 (7%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=33.210)	4.249 (13%)	**0,15**	**0,03**	**<0,001**	**1,16**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro (N=19.403)	1.029 (5%)	--	--	--	--
500-2000 euro (N=30.722)	2.823 (9%)	**0,52**	**0,04**	**<0,001**	**1,69**
>=2000 euro (N=17.824)	2.823 (9%)	**1,12**	**0,05**	**<0,001**	**3,07**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen (N=54.498)	5.360 (10%)	--	--	--	--
<500 euro (N=5.523)	615 (11%)	0,03	0,04	0,41	--
>=500 euro (N=7.928)	726 (9%)	**-0,25**	**0,04**	**<0,001**	**0,77**
Erfenis					
Ja (N=1.537)	143 (9%)	--	--	--	--
Nee (N=66.412)	6.558 (10%)	-0,17	0,09	0,057	--
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1-2 (N=22.490)	1.886 (8%)	--	--	--	--
3-4 (N=25.159)	2.465 (10%)	**0,31**	**0,03**	**<0,001**	**1,36**
>=5 (N=20.300)	2.350 (12%)	**0,52**	**0,04**	**<0,001**	**1,69**
Aantal DC-aanspraken					
0 (N=38.151)	3513 (9%)	--	--	--	--
1 (N=17.146)	2.087 (12%)	**0,22**	**0,03**	**<0,001**	**1,25**
>=2 (N=12.652)	1101 (9%)	**-0,15**	**0,03**	**<0,001**	**0,85**
Gekozen voor ‘uitruil PP voor OP’ DB					
Ja (N=9.067)	1.560 (17%)	**0,51**	**0,03**	**<0,001**	**1,67**
Nee (N=58.799)	9.660 (16%)	--	--	--	--
Gekozen voor ‘hoog-laag’ DB					
Ja (N=11.220)	1.449 (13%)	**0,54**	**0,03**	**<0,001**	**1,73**
Nee (N=56.729)	5.252 (9%)	--	--	--	--
Pensioenuitkering hoogte					
<1500 euro (N=37.309)	3.483 (9%)	--	--	--	--
>=1500 euro (N=30.640)	3.218 (11%)	-0,15	0,14	0,29	--
Aandeel pensioenaanspraak (%)					
<25% (N=39.492)	4.104 (10%)	--	--	--	--
25-75% (N=15.946)	1.213 (8%)	**-0,25**	**0,03**	**<0,001**	**0,77**
75-100% (N=12.511)	1.384 (11%)	**0,32**	**0,04**	**<0,001**	**1,38**
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<10.000 euro (N=33.029)	2.711 (8%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=34.920)	3.990 (11%)	**0,09**	**0,03**	**<0,01**	**1,10**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd (N=40.809)	4.035 (10%)	**1,03**	**0,10**	**<0,001**	**2,81**
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd (N=5.779)	193 (3%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (N=21.361)	2.473 (12%)	**1,19**	**0,10**	**<0,001**	**3,29**
Online keuze mogelijk					
Nee (N=35.493)	3.954 (11%)	--	--	--	--
Ja (N=32.456)	2.747 (8%)	**-0,38**	**0,03**	**<0.,001**	**0.67**

Tabel 3 keuze vervroegen (DB)					
Variabelen	Vervroeg gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
Interactietermen					
Pensioenuitkering hoogte >=1500 euro x voor AOW-leeftijd	--	0,20	0,15	0,17	--
Pensioenuitkering hoogte >=1500 euro x na AOW-leeftijd	--	0,04	0,15	0,78	--
Hoofdkostwinner Nee x vrouw	--	**0,26**	**0,07**	**<0,001**	**1,30**

Figuur 2 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en keuze vervroegen (DB)

3.2.3 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)

Tabel 4 en figuur 3 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze om partnerpensioen (PP) uit te ruilen voor ouderdomspensioen (OP) binnen uitkeringsregelingen (DB). Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen. Significante verbanden met deze pensioenkeuze werden gevonden voor verschillende demografische, huishoud- en pensioenkenmerken.

Vrouwen hadden een grotere kans op uitruil van PP voor OP (OR = 1,82) dan mannen. Dit verband was sterker bij vrouwen die niet de hoofdkostwinner van het huishouden waren (OR = 1,50). Daarnaast hadden deelnemers zonder partner een grotere kans op uitruil dan deelnemers met een partner. Dit patroon was ook zichtbaar voor andere huishoudkenmerken, zoals type huishouden, het aantal personen in het huishouden en de burgerlijke staat. Deelnemers in een eenpersoonshuishouden, deelnemers in een eenouderhuishouden en niet-gehuwde deelnemers kozen vaker voor uitruil.
Ook verschillende pensioenkenmerken hingen samen met deze pensioenkeuze. Een groter aantal pensioenaanspraken, vervroegde pensionering en een groter aandeel van de betreffende polis in de totale pensioenaanspraken hingen samen met een grotere kans om PP uit te ruilen voor OP. Daarnaast

is interessant dat het hebben van DC-aanspraken samenhangt met een grotere kans om te kiezen voor uitruil PP voor OP.
Voor enkele sociaaleconomische kenmerken was de kans op uitruil juist kleiner. Directeuren-grootaandeelhouders en zelfstandigen hadden een kleinere kans op uitruil dan deelnemers die volledig stopten met werken. Ook deelnemers zonder opgebouwde lijfrente hadden een kleinere kans op uitruil dan deelnemers met een opgebouwde lijfrente (OR=0,63). Tot slot hing de mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (en daarmee ook online inzicht in de effecten van de verschillende keuzes), samen met een lagere kans op uitruil van PP voor OP (OR = 0,67).

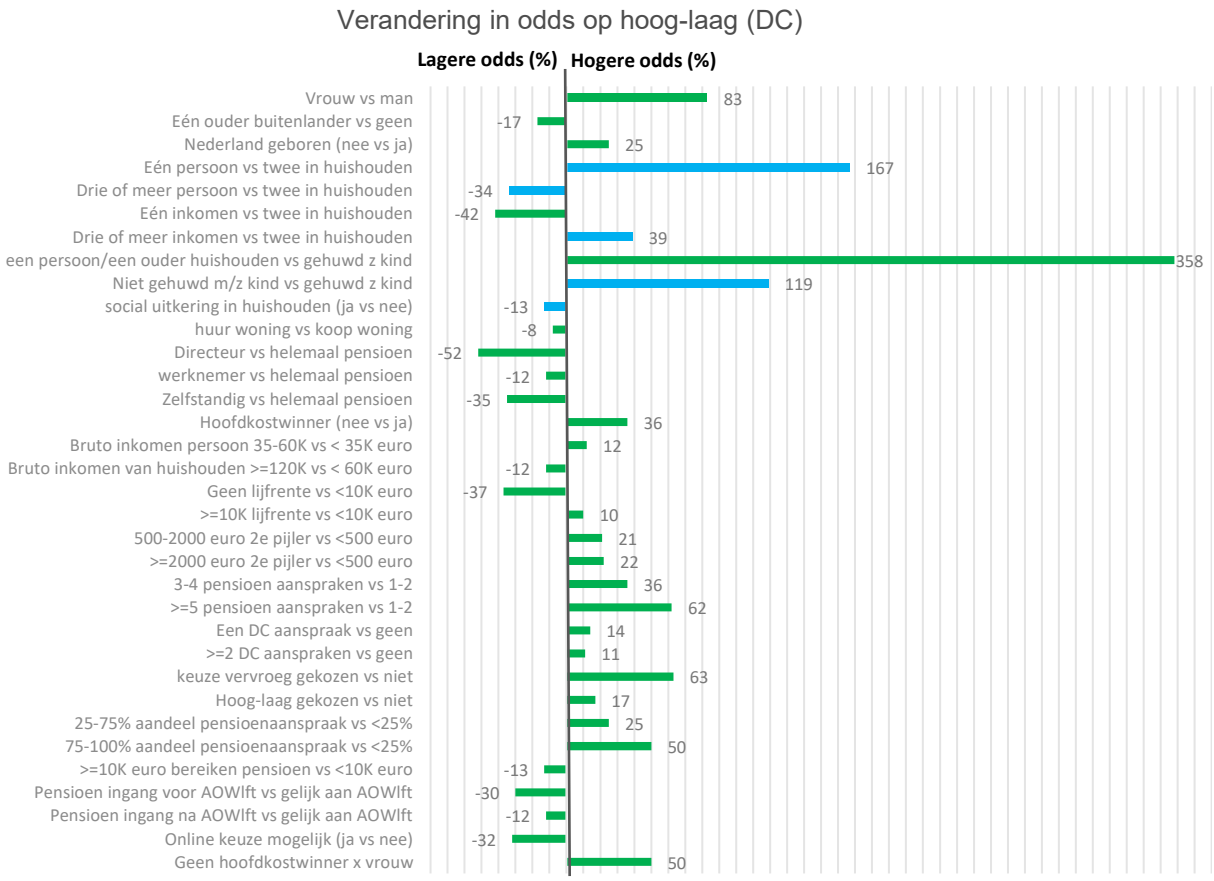
Tabel 4 Keuze uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)

Variabelen	Uitruil gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man (N=50.107)	5.110 (10%)	--	--	--	--
Vrouw (N=16.295)	4.546 (28%)	**0,60**	**0,03**	**<0,001**	**1,82**
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 (N=57.351)	8.060 (14%)	--	--	--	--
1 (N= 3.433)	491 (14%)	**-0,18**	**0,05**	**<0,001**	**0,82**
2 (N= 5.618)	1.105 (20%)	-0,01	0,06	0,98	--
Nederland geboren					
Ja (N=60.737)	8.516 (14%)	--	--	--	--
Nee (N=5.665)	1.140 (20%)	**0,22**	**0,06**	**<0,001**	**1,24**
Thuiswonend kind					
Nee (N=58.221)	8.868 (15%)	--	--	--	--
Ja (N=8.181)	788 (10%)	0,04	0,06	0,48	--
Aantal personen in huishouden					
1 (N=12.911)	4.631 (36%)	**0,98**	**0,08**	**<0,001**	**2,67**
2 (N=43.508)	4.233 (10%)	--	--	--	--
>=3 (N=9.983)	792 (8%)	**-0,42**	**0,12**	**<0,001**	**0,65**
Aantal inkomens in huishouden					
1 (N=18.489)	4.825 (26%)	**-0,55**	**0,07**	**<0,01**	**0,57**
2 (N=39.696)	4.125 (10%)	--	--	--	--
>=3 (N=8.217)	706 (10%)	**0,33**	**0,12**	**<0,001**	**1,39**
Type huishouden					
Een persoon of een ouder (N=15.205)	5.339 (35%)	**1,52**	**0,06**	**<0,001**	**4,5**
Gehuwd paar met kinderen (N=6269)	377 (6%)	0,003	0,09	0,96	--
Gehuwd paar zonder kinderen (N=39.492)	3.101 (8%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen (N=5.436)	839 (15%)	**0,78**	**0,04**	**<0,001**	**2,16**
Sociale uitkering in huishouden					
Ja (N=22.747)	3.218 (14%)	**-0,13**	**0,03**	**<0,001**	**0,86**
Nee (N=43.655)	6.438 (15%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning (N=14.840)	2.983 (20%)	**-0,08**	**0,03**	**<0,05**	**0,91**
Koop (N=51.562)	6.673 (13%)	--	--	--	--
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner (N=26.047)	6.297 (24%)	--	--	--	--
<=0 jaar (N=14.061)	1.892 (13%)	0,23	0,32	0,47	--
0-4 jaar (N=16703)	873 (5%)	-0,29	0,32	0,36	--
>4 jaar (N=9591)	594 (6%)	-0,24	0,32	0,43	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur (N=1.791)	83 (5%)	**-0,73**	**0,12**	**<0,001**	**0,48**
Helemaal pensioen (N=27.279)	4.758 (17%)	--	--	--	--
Werknemer (N=23.670)	3.004 (13%)	**-0,13**	**0,03**	**<0,001**	**0.87**
Zelfstandige (N=3.809)	324 (9%)	**-0,43**	**0,06**	**<0,001**	**0,64**
Overig (N=9.583)	1.487 (17%)	-0,08	0,04	0,06	--

Tabel 4 Keuze uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)					
Variabelen	Uitruil gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja (N=50.728)	7.121 (14%)	--	--	--	--
Nee (N=15.674)	2.535 (16%)	**0,30**	**0,05**	**<0,001**	**1,35**
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro (N=24.737)	4.430 (18%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro (N=19.804)	3.041 (15%)	**0,11**	**0,03**	**<0,01**	**1,12**
>=60.000 euro (N=21.861)	2.185 (10%)	-0,05	0,05	0,31	--
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner (N=21.380)	5.904 (28%)	--	--	--	--
<35.000 euro (N=26.867)	1.590 (6%)	-0,27	0,32	0,40	--
>=35.000 euro (N=13.371)	1.757 (13%)	0,13	0,32	0,69	--
Onbekend (N=4.784)	405 (8%)	-0,07	0,07	0,25	-
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro (N=22.507)	4.665 (21%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro (N=28.359)	3.622 (13%)	-0,01	0,03	0,75	--
>=120.000 euro (N=15.536)	1.369 (9%)	**-0,12**	**0,05**	**<0,05**	**0,88**
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro (N=36.715)	6.040(16%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=29.687)	3.616(12%)	-0,03	0,03	0,31	--
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro (N=35.488)	5.997 (17%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=30.914)	3.659 (12%)	0,04	0,03	0,22	--
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro (N=33.903)	5.594 (17%)	--	--	--	--
>=50.000 euro (N=32.499)	4.062 (12%)	-0,04	0,03	0,19	--
Lijfrente bedrag van deelnemer					
Geen (N=871)	103 (12%)	**-0,45**	**0,12**	**<0,01**	**0,63**
<10.000 euro (N=3.3146)	4.925 (15%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=32.385)	4.628 (14%)	**0,09**	**0,03**	**<0,01**	**1,10**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro (N=19.066)	3.027 (16%)	--	--	--	--
500-2000 euro (N=30.070)	4.592 (15%)	**0,19**	**0,03**	**<0,001**	**1,20**
>=2000 euro (N=17.266)	2.037 (12%)	**0,18**	**0,04**	**<0,001**	**1,21**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen (N=53.323)	7.851 (15%)	--	--	--	--
<500 euro (N=5.376)	782 (15%)	0,007	0,04	0,86	--
>=500 euro (N=7.703)	1.023 (13%)	-0,031	0,04	0,43	--
Erfenis					
Ja (N=1.510)	267 (18%)	--	--	--	--
Nee (N=64.892)	9.389 (14%)	-0,03	0,07	0,62	--
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1-2 (N=22.099)	3.090 (14%)	--	--	--	--
3-4 (N=24.611)	3.738 (15%)	**0,30**	**0,03**	**<0,001**	**1,36**
>=5 (N=19.692)	2.828 (14%)	**0,48**	**0,03**	**<0,001**	**1,61**
Aantal DC-aanspraken					
0 (N=37.416)	5.431 (15%)	--	--	--	--
1 (N=16.707)	2.530 (15%)	**0,12**	**0,02**	**<0,001**	**1,13**
>=2 (N=12.279)	1.695 (14%)	**0,10**	**0,03**	**<0,01**	**1,10**
Gekozen voor ‘keuze vervroeg’ DB					
Ja (N=6.459)	1.289 (20%)	**0,48**	**0,03**	**<0,001**	**1,62**
Nee (N=59.943)	8.367 (14%)	--	--	--	--
Gekozen voor ‘hoog-laag’ DB					
Ja (N= 10.955)	1.568 (14%)	**0,15**	**0,03**	**<0,001**	**1,16**
Nee (N=55.447)	8.088 (15%)	--	--	--	--
Pensioenuitkering hoogte					
<1500 euro (N=36.628)	5.318 (15%)	--	--	--	--
>=1500 euro (N=29.774)	4.338 (15%)	0,41	0,08	0,09	--

Tabel 4 Keuze uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)					
Variabelen	Uitruil gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Aandeel pensioenaanspraak (%)					
<25% (N=38.569)	4.953 (13%)	--	--	--	--
25-75% (N=15.535)	2.528 (16%)	**0,22**	**0,03**	**<0,001**	**1,24**
75-100% (N=12.298)	2.175 (18%)	**0,40**	**0,04**	**<0,001**	**1,49**
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<10.000 euro (N=32.524)	5.726 (18%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=33.878)	3.930 (12%)	**-0,14**	**0,03**	**<0,001**	**0,86**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd (N=39.694)	5.510 (14%)	**-0,36**	**0,06**	**<0,001**	**0,69**
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd (N=5.737)	858 (15%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (N=20.971)	3.288 (16%)	**-0,12**	**0,06**	**0,04**	**0,87**
Online keuze mogelijk					
Nee (N=34.498)	5.468 (16%)				
Ja (N=31.904)	4.188 (13%)	**-0,39**	**0,02**	**<0,001**	**0,67**
Interactietermen					
Pensioenuitkering hoogte >=1500 euro x voor AOW-leeftijd	--	0,11	0,08	0,20	--
Pensioenuitkering hoogte >=1500 euro x na AOW-leeftijd	--	-0,17	0,09	0,20	--
Hoofdkostwinner Nee x vrouw	--	**0,40**	**0,06**	**<0,001**	**1,50**

Figuur 3 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen keuze (DB)

3.2.4 Hoog-laag keuze (DC)

Tabel 5 en figuur 4 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze voor een hoog-laaguitkering binnen premieregelingen (DC). Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen. Significante verbanden met deze keuze werden gevonden voor de onderstaande variabelen:

- De hoogte van de hypotheekschuld,
- Het opgebouwde tweedepijlerpensioen,
- Het aantal pensioenaanspraken,
- Andere gemaakte pensioenkeuzes binnen de DC-regeling,
- De pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd
- De mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden).

De keuze voor uitruil van PP voor OP vertoonde de sterkste samenhang met de keuze voor een hoog-laaguitkering. Deelnemers die voor uitruil kozen, hadden een aanzienlijk grotere kans om ook voor een hoog-laaguitkering te kiezen (OR = 6,00). Daarentegen hing de keuze voor een variabele uitkering samen met een aanzienlijk kleinere kans op de keuze voor een hoog-laaguitkering (OR = 0,06).

Daarnaast hadden deelnemers die op de AOW-leeftijd met pensioen gingen een grotere kans om voor een hoog-laaguitkering te kiezen dan deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen. Ook hing de mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken samen met een grotere kans op het kiezen van een hoog-laaguitkering (OR = 2,39).

Verder hingen een hogere hypotheekschuld, een hoger opgebouwd tweedepijlerpensioen en een groter aantal pensioenaanspraken samen met een grotere kans op de keuze voor een hoog-laaguitkering.

Interessant is dat uit onze analyse blijkt dat het hebben van meerdere DB-aanspraken samenhangt met een kleinere kans om binnen DC voor een hoog-laaguitkering te kiezen.

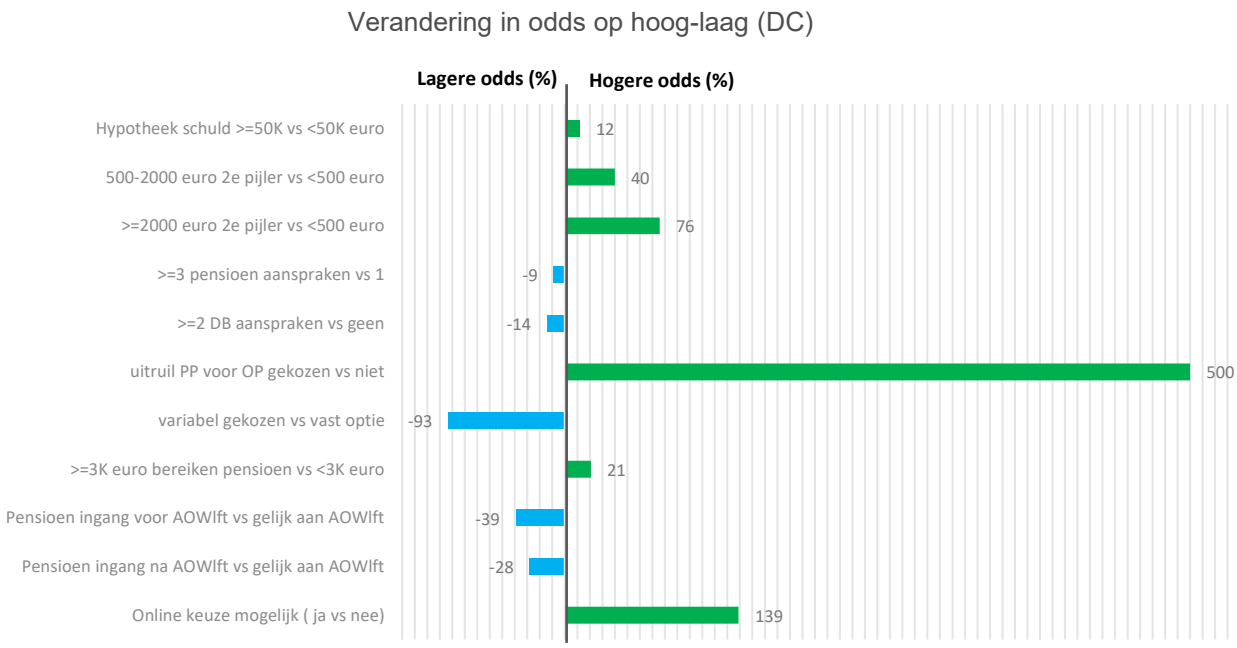
Tabel 5 hoog-laag keuze (DC)

Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man (N=19.393)	4.552 (23%)	--	--	--	--
Vrouw (N=5.899)	1.358 (23%)	-0,02	0,04	0,58	--
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 (N=21.881)	5.130 (23%)	--	--	--	--
1 (N= 1.396)	303 (22%)	-0,07	0,07	0,26	--
2 (N= 2.015)	477 (24%)	0,06	0.09	0,45	--
Nederland geboren					
Ja (N=23.166)	5.403 (23%)	--	--	--	--
Nee (N=2.126)	507 (24%)	0,02	0,08	0,80	--
Thuiswonend kind					
Nee (N=22.222)	5.222 (23%)	--	--	--	--
Ja (N=3.070)	688 (22%)	0,06	0,10	0,53	--
Aantal personen in huishouden					
1 (N=4.722)	1.006 (21%)	-0,13	0,09	0,17	--
2 (N=16.934)	4.086 (24%)	--	--	--	--
>=3 (N=3.636)	818 (22%)	-0,05	0,11	0,59	--

Tabel 5 hoog-laag keuze (DC)					
Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Aantal inkomens in huishouden					
1 (N=6.853)	1.547 (23%)	0,09	0,05	0,09	--
2 (N=15.443)	3.686 (24%)	--	--	--	--
>=3 (N=2.996)	677 (24%)	0,07	0,10	0,50	--
Type huishouden					
Een persoon of een ouder (N=5.710)	1.240 (22%)	-0,06	0,09	0,50	--
Gehuwd paar met kinderen (N=2310)	510 (22%)	-0,07	0,11	0,52	--
Gehuwd paar zonder kinderen (N=15.179)	3.661 (24%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen (N=2.093)	499 (24%)	0,006	0,06	0,27	--
Sociale uitkering in huishouden					
Ja (N=7.071)	1.685 (24%)	0,05	0,04	0,21	--
Nee (N=18.221)	4.225 (23%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning (N=4.897)	1.045 (21%)	-0,05	0,05	0,33	--
Koop (N=20.395)	4.865 (24%)	--	--	--	--
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner (N=9.788)	2.226 (23%)	--	--	--	--
<=0 jaar (N=5.185)	1.295 (25%)	-0,79	0,55	0,14	--
0-4 jaar (N=6.614)	1.562 (24%)	-0,88	0,55	0,11	--
>4 jaar (N=3.705)	827 (22%)	-0,93	0,55	0,09	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur (N=1.250)	280 (22%)	0,02	0,08	0,77	--
Helemaal pensioen (N=11.886)	2.992 (25%)	--	--	--	--
Werknemer (N=8.070)	1.740 (22%)	-0,04	0,04	0,31	--
Zelfstandige (N=1.413)	278 (20%)	-0,11	0,07	0,15	--
Overig (N=1.250)	620 (23%)	0,05	0,06	0,35	--
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja (N=19.506)	4.519 (23%)	--	--	--	--
Nee (N=5.786)	1.391 (24%)	0,05	0,05	0,32	--
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro (N=9.433)	2.205 (23%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro (N=7.737)	1.834 (24%)	-0,04	0,04	0,30	--
>=60.000 euro (N=8.122)	1.871 (23%)	-0,05	0,06	0,41	--
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner (N=8.065)	1.810 (22%)	--	--	--	--
<35.000 euro (N=10.512)	2.476 (24%)	0,80	0,55	0,14	--
>=35.000 euro (N=4.958)	1.204 (24%)	0,89	0,55	0,10	--
Onbekend (N=1.757)	420 (24%)	-0,02	0,07	0,77	--
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro (N=8.471)	1.977 (23%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro (N=10.846)	2.538 (23%)	-0,08	0,04	0,09	--
>=120.000 euro (N=5.975)	1.395 (23%)	-0,08	0,06	0,21	--
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro (N=12.873)	2.976 (23%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=12.419)	2.934 (24%)	0,03	0,04	0,42	--
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro (N=12.342)	2.823 (23%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=12.950)	3.087 (24%)	-0,01	0,04	0,80	--
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro (N=12.241)	2.729 (22%)	--	--	--	--
>=50.000 euro (N=13.051)	3.181 (24%)	**0,11**	**0,03**	**<0,01**	**1,12**
Lijfrente bedrag van deelnemer					
Geen (N=552)	118 (21%)	-0,07	0,11	0,54	--
<10.000 euro (N=12.086)	2.543 (21%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=12.654)	3.249 (26%)	0,08	0,04	0,053	--

Tabel 5 hoog-laag keuze (DC)					
Variabelen	Hoog-laag gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Erfenis					
Ja (N=687)	143 (21%)	--	--	--	--
Nee (N=24.605)	5.767 (23%)	-0,10	0,09	0,27	--
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro (N=7.713)	1.428 (19%)	--	--	--	--
500-2000 euro (N=11.492)	2.826 (25%)	**0,33**	**0,04**	**<0,001**	**1,40**
>=2000 euro (N=6.087)	1.656 (27%)	**0,56**	**0,05**	**<0,001**	**1,75**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen (N=18.589)	4.256 (23%)	--	--	--	--
<500 euro (N=2.878)	703 (24%)	0,04	0,04	0,40	--
>=500 euro (N=3.825)	4.256 (23%)	0,07	0,04	0,08	--
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1 (N=13.656)	3.241 (24%)	--	--	--	--
2 (N=5.812)	1.346 (23%)	-0,01	0,03	0,68	--
>=3 (N=5.824)	1.323 (23%)	**-0,09**	**0,04**	**<0,05**	**0,90**
Aantal DB-aanspraken					
0 (N=8.589)	2.137 (25%)	--	--	--	--
1 (N=5.954)	1.363 (23%)	-0,07	0,04	0.08	--
>=2 (N=10.749)	2.410 (22%)	**-0,15**	**0,04**	**<0,001**	**0,85**
Gekozen voor ‘uitruil PP voor OP’ DC					
Ja (N=519)	290 (56%)	**1,79**	**0,09**	**<0,001**	**6,00**
Nee (N=24.773)	5.620 (23%)	--	--	--	--
Gekozen voor ‘vast-variabel’ DC					
Variabel (N=1.837)	65 (4%)	**-2,67**	**0,12**	**<0,001**	**0,06**
Vast (N=23.455)	5.845 (25%)	--	--	--	--
Koopsom hoogte					
<40.000 euro (N=12.800)	2.989 (23%)	--	--	--	--
>=40.000 euro (N=12.492)	2.921 (23%)	-0,05	0,12	0,66	--
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<3.000 euro (N=12.754)	2.869 (22%)	--	--	--	--
>=3.000 euro (N=12.538)	3.041 (24%)	**0,19**	**0,03**	**<0,001**	**1,21**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd (N=12.185)	2.704 (22%)	**-0,48**	**0,08**	**<0,001**	**0,61**
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd (N=1.447)	463 (32%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (N=11.660)	2.743 (24%)	-0,32	0,08	<0,001	0,71
Online keuze mogelijk					
Nee (N=14.052)	2.952 (21%)	--	--	--	--
Ja (N=11.240)	2.958 (26%)	**0,87**	**0,03**	**<0,001**	**2,39**
Interactietermen					
Koopsom >=40K euro x voor AOW-leeftijd	--	0,19	0,12	0,12	--
Koopsom >=40K euro x na AOW-leeftijd	--	-0,09	0,12	0,44	--

Figuur 4 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en hoog-laag keuze (DC)

3.2.5 Type pensioen: vast of variabel uitkering (DC)

Tabel 6 en figuur 5 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze voor een vaste of variabele uitkering binnen premieregelingen (DC). Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen. Significante verbanden met de keuze voor een variabel pensioen werden gevonden voor verschillende financiële kenmerken, pensioenkenmerken en kenmerken van het keuzeproces significant samen te hangen met de keuze voor een variabele uitkering.

Vrouwen hadden een kleinere kans om voor een variabele uitkering te kiezen dan mannen (OR=0,68). Daarnaast hadden deelnemers met een hoger huishoudvermogen, een hogere WOZ-waarde van de eigen woning, een hoger bruto huishoudinkomen en een hogere hypotheekschuld een grotere kans om voor een variabele uitkering te kiezen.
Ook verschillende pensioenkenmerken hingen samen met de keuze voor een variabele uitkering. Deelnemers zonder opgebouwde lijfrente hadden een kleinere kans om voor een variabele uitkering te kiezen (OR=0,56). Daarentegen hing een hoger opgebouwd tweedepijlerpensioen, een hogere koopsom en een hogere totale waarde van de pensioenaanspraken samen met een grotere kans op een variabele uitkering.

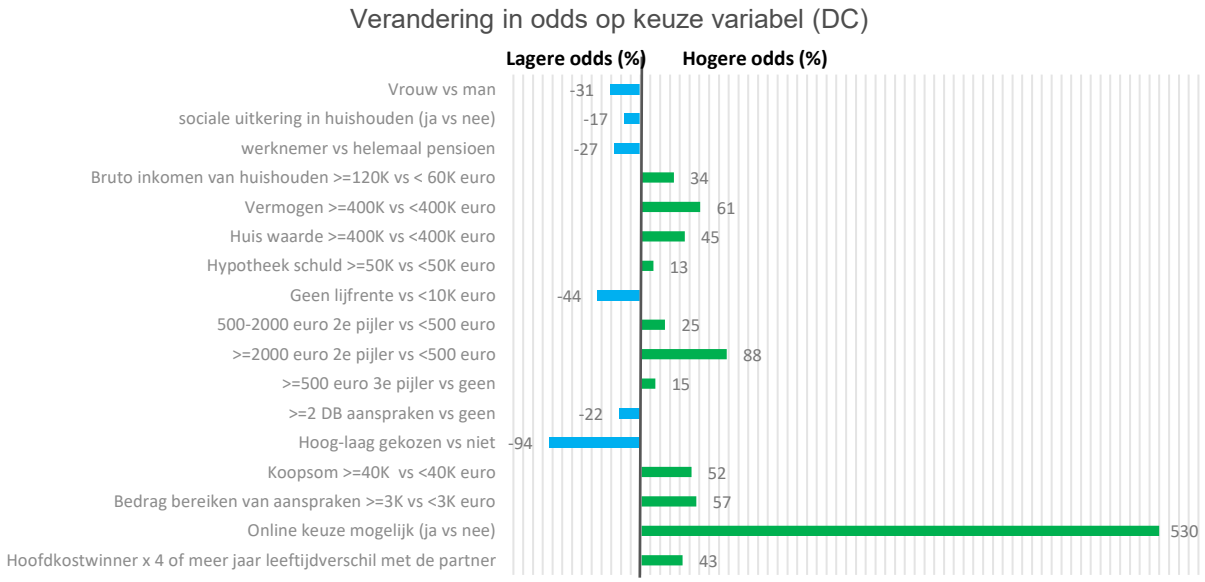
Verder hing de mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden), samen met een grotere kans op een variabele uitkering (OR = 6,30). Tot slot hadden deelnemers die hoofdkostwinner waren én een leeftijdsverschil van meer dan vier jaar met hun partner hadden een grotere kans om voor een variabele uitkering te kiezen (OR = 1,43).

Interessant is dat uit onze analyse blijkt dat het hebben van meerdere DB-aanspraken samenhangt met een kleinere kans om binnen DC voor een variabele uitkering te kiezen.

Tabel 6 vast-variabel keuze (DC)					
Variabelen	Variabel gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man (N=19.660)	1.855 (9%)	--	--	--	--
Vrouw (N=5.952)	302 (5%)	**-0,37**	**0,07**	**<0,001**	**0,68**
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 (N=22.170)	1.909 (9%)	--	--	--	--
1 (N= 1.416)	138 (10%)	0,15	0,10	0,12	--
2 (N= 2.026)	110 (5%)	-0,02	0,15	0,86	--
Nederland geboren					
Ja (N=23.469)	2.033 (9%)	--	--	--	--
Nee (N=2.143)	124 (6%)	-0,20	0,14	0,17	--
Thuiswonend kind					
Nee (N=22.508)	1.901 (8%)	--	--	--	--
Ja (N=3.104)	256 (8%)	-0,01	0,18	0,93	--
Aantal personen in huishouden					
1 (N=4.759)	289 (6%)	0,28	0,16	0,08	--
2 (N=17.170)	1.537 (9%)	--	--	--	--
>=3 (N=3.683)	331 (9%)	-0,12	0,17	0,46	--
Aantal inkomens in huishouden					
1 (N=6.923)	494 (7%)	-0,03	0,09	0,73	--
2 (N=15.657)	1.382 (9%)	--	--	--	--
>=3 (N=3.032)	281 (9%)	0,29	0,17	0,08	--
Type huishouden					
Een persoon of een ouder (N=5.753)	343 (6%)	-0,22	0,15	0,15	--
Gehuwd paar met kinderen (N=2339)	204 (9%)	-0,14	0,19	0,46	--
Gehuwd paar zonder kinderen (N=15.395)	1.440 (9%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen (N=2.125)	170 (8%)	-0,10	0,09	0,26	--
Sociale uitkering in huishouden					
Ja (N=7.135)	446 (6%)	**-0,18**	**0,06**	**<0,01**	**0,82**
Nee (N=18.477)	1.711 (9%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning (N=4.914)	188 (4%)	-0,05	0,10	0,06	--
Koop (N=20.698)	1.969 (10%)	--	--	--	--
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner (N=9.880)	710 (7%)	--	--	--	--
<=0 jaar (N=5.263)	468 (9%)	-0,93	1,07	0,38	--
0-4 jaar (N=6.716)	653 (10%)	-1,05	1,07	0,32	--
>4 jaar (N=3.753)	326 (9%)	-1,43	1,08	0,18	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur (N=1.269)	146 (12%)	-0,14	0,11	0,21	--
Helemaal pensioen (N=12.053)	1.169 (10%)	--	--	--	--
Werknemer (N=8.162)	582 (7%)	**-0,31**	**0,07**	**<0,001**	**0,73**
Zelfstandige (N=1.438)	138 (10%)	-0,01	0,11	0,90	--
Overig (N=2.690)	122 (5%)	-0,07	0,12	0,53	--
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja (N=19.767)	1.753 (9%)	--	--	--	--
Nee (N=5.845)	404 (7%)	0,08	0,09	0,37	--
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro (N=9.508)	560 (6%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro (N=7.825)	642 (8%)	-0,04	0,08	0,55	--
>=60.000 euro (N=8.279)	955 (12%)	0,02	0,10	0,80	--
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner (N=8.137)	548 (7%)	--	--	--	--
<35.000 euro (N=10.651)	978 (9%)	1,03	1,07	0,33	--
>=35.000 euro (N=5.047)	468 (9%)	1,13	1,07	0,29	--
Onbekend (N=1.777)	163 (9%)	-0,02	0,12	0,83	--

Tabel 6 vast-variabel keuze (DC)					
Variabelen	Variabel gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro (N=8.528)	456 (5%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro (N=10.978)	951 (9%)	0,14	0,08	0,07	--
>=120.000 euro (N=6.106)	750 (12%)	**0,29**	**0,10**	**<0,01**	**1,34**
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro (N=12.953)	641 (5%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=12.659)	1.516 (12%)	**0.47**	**0,07**	**<0,001**	**1,61**
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro (N=12.403)	602 (5%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=13.209)	1.555 (12%)	**0.36**	**0.07**	**<0.001**	**1.44**
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro (N=12.366)	933 (8%)	--	--	--	--
>=50.000 euro (N=13.246)	1.224 (9%)	**0.12**	**0.05**	**<0.05**	**1.12**
Lijfrente bedrag van deelnemer					
Geen (N=553)	22 (4%)	**-0.57**	**0.23**	**<0.05**	**0.56**
<10.000 euro (N=12.191)	708 (6%)	--	--	--	--
>=10.000 euro (N=12.868)	1.427 (11%)	0,07	0,07	0,31	--
Erfenis					
Ja (N=695)	69 (10%)	0,16	0,14	0,25	--
Nee (N=24.917)	2.088 (8%)	--	--	--	--
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro (N=7.769)	372 (5%)	--	--	--	--
500-2000 euro (N=11.624)	896 (8%)	**0,22**	**0,07**	**<0,01**	**1,24**
>=2000 euro (N=6.219)	889 (14%)	**0,63**	**0,09**	**<0,001**	**1,88**
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen (N=18.812)	1.460 (8%)	--	--	--	--
<500 euro (N=2.910)	240 (8%)	0,004	0,08	0,95	--
>=500 euro (N=3.890)	457 (12%)	**0,13**	**0,06**	**<0,05**	**1,14**
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1 (N=13.801)	1.173 (8%)	--	--	--	--
2 (N=5.907)	491 (8%)	0,02	0,06	0,65	--
>=3 (N=5.904)	493 (8%)	-0,12	0,06	0,06	--
Aantal DB-aanspraken					
0 (N=8.710)	849 (10%)	--	--	--	--
1 (N=6.027)	525 (9%)	-0,01	0,06	0,82	--
>=2 (N=10.875)	783 (7%)	**-0,24**	**0,06**	**<0,001**	**0,78**
Gekozen voor 'uitruil PP voor OP' DC					
Ja (N=519)	0 (0%)	-13,4	152,1	0,92	--
Nee (N=25.093)	2.157 (9%)	--	--	--	--
Gekozen voor 'hoog-laag' DC					
Ja (N=5.910)	65 (1%)	-2,79	**0,12**	**<0,001**	**0,06**
Nee (N=19.702)	2.092 (11%)	--	--	--	--
Koopsom hoogte					
<40.000 euro (N=13.066)	719 (6%)	--	--	--	--
>=40.000 euro (N=12.546)	1.438 (11%)	0,42	**0,05**	**<0,001**	**1,52**
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<3.000 euro (N=12.893)	733 (6%)	--	--	--	--
>=3.000 euro (N=12.719)	1.424 (11%)	0,44	**0,06**	**<0,001**	**1,56**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd (N=12.294)	939 (8%)	-0,12	0,11	0,27	--
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd (N=1.463)	116 (8%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (N=11.855)	1.102 (9%)	0,05	0,11	0,65	--
Online keuze mogelijk					
Nee (N=14.372)	819 (6%)	--	--	--	--
Ja (N=11.240)	1.338 (12%)	1,84	**0,06**	**<0,001**	**6,30**
Interactietermen					
Hoofdkostwinner Ja x 4 of meer jaar leeftijdsverschil met de partner	--	0,35	**0,17**	**<0,05**	**1,43**

Figuur 5 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en vast-variabel keuze (DC)

3.2.6 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DC)

Tabel 7 en figuur 6 tonen de resultaten van de multivariabele logistische regressie voor de keuze om PP uit te ruilen voor OP binnen premieregelingen (DC), Hierbij is de samenhang van ieder deelnemerskenmerk met deze keuze onderzocht, rekening houdend met de overige kenmerken die in het model zijn opgenomen, Significante verbanden met deze keuze werden gevonden voor de onderstaande variabelen:

- De keuze voor een hoog-laaguitkering,
- De pensioeningangsleeftijd ten opzichte van de AOW-leeftijd,
- Het hoofdkostwinnerschap en geslacht, en
- De mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden).

Van alle onderzochte kenmerken hing de keuze voor een hoog-laaguitkering het sterkst samen met de keuze voor uitruil van PP voor OP, De kans om voor uitruil te kiezen was aanzienlijk groter voor deelnemers die ook voor een hoog-laaguitkering kozen dan voor deelnemers die niet voor een hoog-laaguitkering kozen (OR = 5,71),

De mogelijkheid om de pensioenkeuze online te maken hing sterk samen met een kleinere kans op uitruil (OR = 0,05),

Daarnaast hadden deelnemers die op de AOW-leeftijd met pensioen gingen een grotere kans om voor uitruil te kiezen dan deelnemers die vóór of na de AOW-leeftijd met pensioen gingen, Ook deelnemers die niet de hoofdkostwinner van het huishouden waren hadden een grotere kans op uitruil (OR=1,64),

Ten slotte hadden vrouwen een grotere kans op uitruil van PP voor OP dan mannen (OR = 1,90),

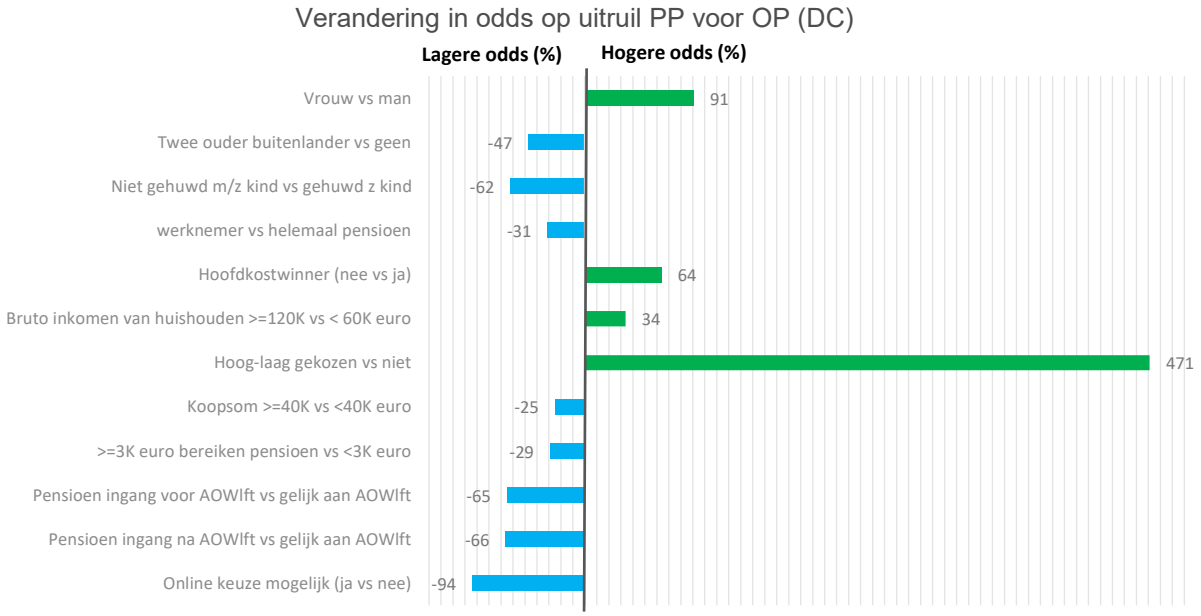
Tabel 7 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen keuze (DC)

Variabelen	Uitruil gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Geslacht					
Man (N=19.658)	295 (2%)	--	--	--	--
Vrouw (N=5.952)	224 (4%)	**0,65**	**0,12**	**<0,001**	**1,90**
Aantal in het buitenland geboren ouders					
0 (N=22.168)	460 (2%)	--	--	--	--
1 (N= 1.416)	30 (2%)	0,04	0,20	0,83	--
2 (N= 2.026)	29 (1%)	-0,63	0,31	0,04	0,52
Nederland geboren					
Ja (N=23.469)	484 (2%)	--	--	--	--
Nee (N=2.142)	35 (2%)	0,17	0,29	0,53	--
Thuiswonend kind					
Nee (N=22.506)	471 (2%)	--	--	--	--
Ja (N=3.104)	48 (2%)	-1,11	0,62	0,07	--
Aantal personen in huishouden					
1 (N=4.759)	33 (1%)	-0,41	0,39	0,66	--
2 (N=17.169)	421 (2%)	--	--	--	--
>=3 (N=3.682)	65 (2%)	0,28	0,32	0,38	--
Aantal inkomens in huishouden					
1 (N=6.922)	57 (1%)	-0,41	0,23	0,07	--
2 (N=15.657)	411 (3%)	--	--	--	--
>=3 (N=3.031)	51 (2%)	-0,43	0,32	0,18	--
Type huishouden					
Een persoon of een ouder (N=5.753)	46 (1%)	-0,33	0,32	0,30	--
Gehuwd paar met kinderen (N=2.339)	45 (2%)	0,97	0,65	0,14	--
Gehuwd paar zonder kinderen (N=15.393)	403 (3%)	--	--	--	--
Niet gehuwd paar met of zonder kinderen (N=2.125)	25 (1%)	**-0,95**	**0,21**	**<0,001**	**0,38**
Sociale uitkering in huishouden					
Ja (N=7.135)	157 (2%)	0,06	0,12	0,59	--
Nee (N=18.475)	362 (2%)	--	--	--	--
Woningbezit huishouden					
Huur of institutioneel woning (N=4913)	70 (1%)	0,01	0,18	0,95	--
Koop (N=20.697)	449 (2%)	--	--	--	--
Leeftijdsverschil met de partner					
Geen partner (N=9.879)	138 (1%)	--	--	--	--
<=0 jaar (N=5.263)	195 (4%)	1,28	1,15	026	--
0-4 jaar (N=6.715)	116 (2%)	1,01	1,15	0,37	--
>4 jaar (N=3.753)	70 (2%)	1,05	1,46	0,35	--
Type beroep van deelnemer					
Directeur (N=1.269)	16 (1%)	-0,44	0,29	0,13	--
Helemaal pensioen (N=12.053)	285 (2%)	--	--	--	--
Werknemer (N=8.161)	122 (1%)	**-0,36**	**0,15**	**<0,05**	**0,69**
Zelfstandige (N=1.438)	35 (2%)	0,10	0,21	0,62	--
Overig (N=2.689)	61 (2%)	-0,21	0,19	0,26	--
Is de deelnemer hoofdkostwinner					
Ja (N=19.766)	272 (1%)	--	--	--	--
Nee (N=5.844)	247 (4%)	**0,49**	**0,15**	**<0,001**	**1,64**
Bruto-inkomen van deelnemer					
<35.000 euro (N=9.507)	261 (3%)	--	--	--	--
35.000 – 60.000 euro (N=7.825)	141 (2%)	0,06	0,14	0,65	--
>=60.000 euro (N=8.278)	117 (1%)	0,15	0,20	0,43	--
Bruto-inkomen van de partner					
Geen partner (N=8.136)	90 (1%)	--	--	--	--
<35.000 euro (N=10.650)	191 (2%)	-1,06	1,16	0,36	--
>=35.000 euro (N=5.047)	189 (4%)	-0,76	1,16	0,51	--
Onbekend (N=1.777)	49 (3%)	0,35	0,22	0,11	--

Tabel 7 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen keuze (DC)

Variabelen	Uitruil gekozen	Regressiecoëfficient	Standaardfout	P-waarde	Odd ratio
	N (%)				
Totale bruto-inkomen van huishouden					
<60.000 euro (N=8.527)	153 (2%)	--	--	--	--
60.000-120.000 euro (N=10.978)	248 (2%)	-0,02	0,14	0,86	--
>=120.000 euro (N=6.105)	118 (2%)	-0,06	0,20	0,73	--
Totale vermogen van huishouden					
<400.000 euro (N=12.952)	221 (2%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=12.658)	298 (2%)	0,20	0,13	0,13	--
Waarde van eigen huis					
<400.000 euro (N=12.402)	217 (2%)	--	--	--	--
>=400.000 euro (N=13.208)	302 (2%)	0,05	0,13	0,65	--
Hypotheekschuld bedrag					
<50.000 euro (N=12.365)	244 (2%)	--	--	--	--
>=50.000 euro (N=13.245)	275 (2%)	-0,05	0,11	0,61	--
Erfenis					
Ja (N=695)	12 (2%)	-0,22	0,31	0,48	--
Nee (N=24.915)	507 (2%)	--	--	--	--
Maandelijks pensioen opgebouwd in 2de pijler					
<500 euro (N=7.768)	178 (2%)	--	--	--	--
500-2000 euro (N=11.624)	234 (2%)	0,12	0,12	0,32	--
>=2000 euro (N=6.218)	107 (2%)	0,02	0,17	0,87	--
Maandelijks pensioen opgebouwd in 3de pijler					
Geen (N=18.811)	390 (2%)	--	--	--	--
<500 euro (N=2.910)	57 (2%)	-0,11	0,15	0,44	--
>=500 euro (N=3.889)	72 (2%)	-0,05	0,14	0,68	--
Aantal pensioen aanspraken in het totaal					
1 (N=13.800)	328 (2%)	--	--	--	--
2 (N=5.906)	112 (2%)	-0,16	0,12	0,17	--
>=3 (N=5.904)	79 (1%)	-0,21	0,14	0,12	--
Aantal DB-aanspraken					
0 (N=8.708)	196 (2%)	--	--	--	--
1 (N=6.027)	110 (2%)	-0,20	0,13	0,12	--
>=2 (N=10.875)	213 (2%)	0,001	0,12	0,98	--
Gekozen voor ‘variabel optie’ DC					
Ja (N=2.157)	0 (0%)	-14,1	202,4	0,94	--
Nee (N=23.453)	519 (2%)	--	--	--	--
Gekozen voor ‘hoog-laag’ DC					
Ja (N=5.909)	290 (5%)	**1,74**	**0,09**	**<0,001**	**5,71**
Nee (N=19.701)	229 (1%)	--	--	--	--
Koopsom hoogte					
<40.000 euro (N=13.064)	348 (3%)	--	--	--	--
>=40.000 euro (N=12.546)	171 (1%)	**-0,29**	**0,10**	**<0,01**	**0,74**
Bedrag te bereiken van de aanspraak					
<3.000 euro (N=12.891)	322 (2%)	--	--	--	--
>=3.000 euro (N=12.719)	197 (2%)	**-0,33**	**0,11**	**<0,01**	**0,71**
Verschil pensioeningang tov AOW-leeftijd					
Ingang voor AOW-leeftijd (N=12.292)	201 (2%)	**-1,04**	**0,15**	**<0,001**	**0,35**
Ingang gelijk aan AOW-leeftijd (N=1.463)	82 (6%)	--	--	--	--
Ingang na AOW-leeftijd (N=11.855)	236 (2%)	**-1,08**	**0,15**	**<0,001**	**0,33**
Online keuze mogelijk					
Nee (N=14.372)	473 (3%)				
Ja (N=11.238)	46 (0.4%)	**-2,82**	**0,15**	**<0,001**	**0,05**

Figuur 6 Samenvatting van significante correlatie tussen de deelnemerskenmerken en Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen keuze (DC)

4 Duiding van de resultaten

Er is al veel onderzoek gedaan naar het gedrag van mensen bij het maken van financiële keuzes. Het algemene beeld uit deze onderzoeken is dat mensen moeite hebben met het maken van financiële keuzes en deze daarom liever uitstellen of helemaal vermijden (Prast, 2017). Bovendien beschikken veel mensen over beperkte financiële kennis en hebben zij weinig interesse in financiële onderwerpen (Van Dalen en Henkens, 2024). De onzekerheid die hieruit voortkomt, draagt ook niet bij aan het maken van financiële keuzes. Dit geldt in het bijzonder voor pensioenkeuzes, omdat deze vaak pas op de lange termijn gevolgen hebben, verschillende keuzemogelijkheden elkaar kunnen beïnvloeden en sommige keuzes kunnen leiden tot een fluctuerend pensioeninkomen (AFM). Uit ons onderzoek komt een beperkt daadwerkelijk gebruik van de onderzochte pensioenkeuzes naar voren en dat sluit aan op het algemene beeld uit onderzoeken.

Wanneer deelnemers wel gebruik maken van keuzemogelijkheden, blijken deze keuzes niet alleen samen te hangen met financiële kenmerken, maar ook met huishoudsituatie, partnerstatus en geslacht. Daarnaast laten de resultaten zien dat verschillende pensioenkeuzes vaak ‘clusteren’: deelnemers die bijvoorbeeld voor hoog-laaguitkering kiezen, maken ook vaker gebruik van andere pensioenkeuzes, zoals uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen (PP voor OP). Welke kenmerken significant samenhangen met het keuzegedrag verschilt bovendien per keuzemogelijkheid. Deze bevindingen suggereren dat bij pensioenkeuzes naast financiële factoren ook persoonlijke en huishoudelijke kenmerken een belangrijke rol spelen. Daarbij is het bemoedigend dat de gevonden verbanden inhoudelijk plausibel zijn en aansluiten bij wat op basis van de praktijk verwacht mag worden. Zo blijken bij de keuzes hoog-laag (DB), vervroegen en een vaste of variabel uitkering vooral financiële kenmerken een rol te spelen. Bij de uitruil van PP voor OP hangen de keuzes daarentegen vooral samen met huishoud- en partnerkenmerken, zoals het hebben van een partner en het hoofdkostwinnerschap. De noodzaak voor een ‘goed’ partnerpensioen is dan niet aanwezig.

Ten slotte tonen de resultaten dat de analyse voor de keuzemogelijkheden binnen uitkeringsregelingen (DB) meer significante verbanden opleveren dan de analyse voor de keuzemogelijkheden binnen premieregelingen (DC). Vanuit de praktijk is bekend dat deelnemers die in 2021 of 2022 met pensioen gingen het grootste deel van hun pensioen hebben opgebouwd in een DB-regeling en slechts een beperkt deel in een DC-regeling. Dit zou er enerzijds toe kunnen leiden dat deelnemers vooral keuzes maken voor hun grootste pensioendeel (DB) en minder keuzes maken voor het DC-deel. Een alternatieve verklaring is dat de DB-aanspraken voldoende inkomenszekerheid bieden, waardoor deelnemers juist meer ruimte ervaren om met het kleinere deel keuzes te maken. Interessant is dat uit onze analyse blijkt dat het hebben van meerdere DB-aanspraken samenhangt met een kleinere kans om binnen DC-regelingen voor een hoog-laaguitkering of een variabele uitkering te kiezen (dan deelnemers met 1 of geen DB-aanspraken). Terwijl het hebben van DC-aanspraken juist weer samenhangt met een grotere kans om te kiezen voor hoog-laag en uitruil PP voor OP. Deze bevindingen wijzen erop dat de totale pensioenopbouw van deelnemers mogelijk van invloed is op de wijze waarop zij afzonderlijke pensioenkeuzes afwegen.

4.1 Hoog-laag (DB)

Van alle wettelijke keuzemogelijkheden is de keuze voor een hoog-laaguitkering het meest populair. Vanuit de praktijkervaring van pensioenverzekeraars zijn hiervoor drie mogelijke verklaringen. Ten eerste kan een hoog-laaguitkering aantrekkelijk zijn voor deelnemers met voldoende inkomen na pensionering, omdat zij de latere periode met een lagere pensioenuitkering financieel goed kunnen opvangen. Ten tweede kan een hogere uitkering in de eerste jaren na pensionering worden gebruikt om tijdelijke hogere uitgaven te financieren, zoals het aflossen van de hypotheek of extra uitgaven aan recreatie en reizen. Ten derde kan een hoog-laaguitkering worden ingezet om de periode tot het bereiken van de AOW-leeftijd te overbruggen. Met betrekking tot dat laatste is het relevant dat veel mensen die in 2021 of 2022 met pensioen gingen pas relatief laat te horen kregen dat hun AOW-leeftijd

opschoof naar de toekomst en ze daarmee een langere periode moesten blijven werken of op een andere manier met inkomen deze periode moeten overbruggen.
De resultaten lijken deze drie hypothesen te bevestigen. Zo blijkt dat deelnemers die hun pensioen vervroegen vóór de AOW-ingangsdatum vaker kiezen voor een hoog-laaguitkering dan deelnemers die hun pensioen niet vervroegen. Daarnaast kiezen deelnemers met een hoger totaalpensioen vaker voor een hoog-laaguitkering dan deelnemers met een kleiner totaalpensioen. Ook blijken deelnemers met een eigen huis, een hogere woningwaarde of een hypotheekschuld vaker voor een hoog-laaguitkering te kiezen dan deelnemers zonder eigen huis of hypotheekschuld.
Een andere interessante uitkomst is dat deelnemers met een opgebouwde lijfrente minder vaak voor een hoog-laaguitkering kiezen. Een mogelijke verklaring is dat deze deelnemers door de lijfrente niet meer de behoefte hebben om via hoog-laaguitkering inkomen naar voren te halen.

Een uitkomst die minder goed verklaard kan worden, is dat deelnemers die hun pensioen laten ingaan op de AOW-leeftijd vaker kiezen voor een hoog-laaguitkering dan deelnemers die hun pensioen voor de AOW-leeftijd laten ingaan. Een mogelijke verklaring is dat deze deelnemers meer financiële kennis/interesse hebben en daarom bewust kiezen om hun pensioen pas op de AOW-leeftijd in te laten gaan, bijvoorbeeld vanwege de financiële of fiscaal voordelen daarvan. Hierdoor kan deze groep op relevante kenmerken verschillen van deelnemers die eerder of later met pensioen gaan, waardoor beide groepen niet volledig vergelijkbaar zijn.

Ten slotte valt op dat veel kenmerken die betrekking hebben op het inkomen van de partner geen significant samenhang vertonen met de keuze voor een hoog-laaguitkering. Dit suggereert dat deelnemers in de onderzoekperiode hun pensioenkeuzes vooral vanuit hun eigen financiële situatie maakten en het inkomen van de partner daarbij een beperkte rol speelde. Een alternatieve verklaring is dat de keuzebegeleiding en de destijds beschikbare keuzeomgeving nog onvoldoende waren ingericht om deelnemers expliciet het gezamenlijke huishoudinkomen te laten meewegen bij hun pensioenkeuzes.

4.2 Vervroegen (DB)

Voor de pensioenkeuze vervroegen verwachten we grotendeels dezelfde significante samenhangen als voor de keuze hoog-laag, omdat beide keuzes immers gericht zijn op het naar voren halen van inkomen. Vanuit de praktijk is bekend dat vervroegen een duurdere optie is dan een hoog-laaguitkering. Dit kan een verklaring zijn waarom de keuzeoptie vervroegen minder vaak wordt gekozen dan de keuze hoog-laag.

In lijn met de uitkomsten van de keuze hoog-laag blijkt dat deelnemers met een hoger totaalpensioen vaker kiezen voor vervroegen. Daarnaast kiezen deelnemers die gebruikmaken van de keuze hoog-laag of voor uitruil van PP voor OP vaker voor vervroegen dan deelnemers die deze keuzes niet maken. Dit lijkt te wijzen op het eerdergenoemde ‘clusteren van keuzes’: verschillende pensioenkeuzes komen regelmatig in combinatie met elkaar voor.

Opvallend is verder dat deelnemers met een opgebouwde lijfrente vaker kiezen voor vervroegen, terwijl zij juist minder vaak kiezen voor een hoog-laaguitkering. Op basis van dit onderzoek is hiervoor geen eenduidige verklaring te geven. Enerzijds kan een lijfrente voldoende financiële ruimte bieden om gebruik te maken van de relatief kostbare optie om het pensioen te vervroegen. Anderzijds kan een lijfrente juist gebruikt worden ter vervanging van de optie vervroegen. Aanvullend onderzoek is nodig om dit verschil beter te begrijpen.

Daarnaast blijkt dat vrouwen vaker kiezen voor vervroegen dan mannen. Ook deelnemers die niet de hoofdkostwinnaar van het huishouden zijn kiezen vaker voor vervroegen. Een mogelijke verklaring is

dat deze groepen minder afhankelijk zijn van het pensioeninkomen voor het huishoudinkomen en daardoor meer ruimte ervaren om eerder met pensioen te gaan.
Tenslotte kiezen deelnemers met Nederlandse ouders vaker voor vervroegen dan deelnemers met een of twee in het buitenland geboren ouders. Een mogelijke verklaring is dat verschillen in culturele normen, verwachtingen rondom pensionering of kennis van het Nederlandse pensioenstelsel en de Nederlandse taal hierbij een rol spelen. Op basis van dit onderzoek kunnen hierover echter geen definitieve conclusies worden getrokken.

4.3 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DB)

De keuze uitruil PP voor OP verschilt wezenlijk van de keuze hoog-laag en vervroegen. Waar deze laatste twee keuzes als voornaamste doel het naar voren halen van inkomen hebben, wordt bij uitruil verwacht dat met name deelnemers zonder partner of deelnemers waarvan de partner zelf voldoende pensioen heeft opgebouwd vaker kiezen voor deze optie.

De resultaten van het onderzoek bevestigen inderdaad deze hypothesen. Deelnemers zonder partner kiezen vaker voor uitruil. Daarnaast hadden vrouwen vaker een voorkeur voor uitruil dan mannen, met name als ze geen hoofdkostwinnaar van het huishouden zijn. Ook mannelijke deelnemers die niet de hoofdkostwinnaar zijn, kozen vaker voor uitruil. Deze bevindingen suggereren dat de financiële positie van de partner een belangrijke rol speelt bij deze pensioenkeuze. Wanneer de partner over voldoende eigen inkomen of pensioen beschikt, is de noodzaak van een partnerpensioen bij overlijden waarschijnlijk kleiner, waardoor uitruil aantrekkelijker wordt.

Ten slotte valt op dat deelnemers die naast hun DB-aanspraak ook DC-aanspraken hebben, vaker kiezen voor uitruil. Een vergelijkbaar patroon wordt ook gevonden voor de keuze vervroegen en hoog-laag. Een mogelijke verklaring is dat deelnemers met een DC-regeling vaker worden gestimuleerd om actief keuzes te maken en deze grotere betrokkenheid bij het keuzeproces kan vervolgens ook doorwerken in de keuzes die worden gemaakt binnen de DB-regeling.

4.4 Hoog-laag (DC)

In vergelijking met de DB-regelingen worden voor de keuze hoog-laaguitkering bij DC-regelingen minder significante kenmerken gevonden De kenmerken die wel significant zijn, lijken allemaal goed te verklaren.

Deelnemers met een hypotheekschuld van meer dan 50.000 euro en deelnemers met een hoger totaalpensioen kiezen vaker voor hoog-laag dan deelnemers met een kleinere (of geen) hypotheekschuld en een lager totaalpensioen. Vanuit theorie en praktijk is bekend dat voldoende financiële ruimte belangrijk is om de jaren met de lagere pensioenuitkering op te kunnen vangen. Daarnaast leidt een lager pensioen tot een kleiner verschil in absolute bedragen tussen de jaren met het hogere en lagere pensioen, waardoor de meerwaarde van deze hoog-laaguitkering beperkt wordt. Bovendien is het ook mogelijk dat deelnemers met een hoger pensioen meer toegang hebben tot financieel advies, wat hen helpt om de voordelen van een hoog-laag pensioen te begrijpen en ervoor te kiezen.

Uit de analyse blijkt ook dat deelnemers die kiezen voor een variabele pensioenuitkering minder vaak kiezen voor hoog-laaguitkering. Vanuit de praktijk is deze uitkomst goed verklaarbaar omdat deze combinatie van keuzes in de praktijk niet actief wordt aangeboden door pensioenverzekeraars. Daarnaast kan het variabele pensioen met een vaste daling worden ingericht waardoor er in feite al sprake is van een hogere startuitkering en een mogelijk lagere uitkering op termijn.

4.5 Type pensioen: vaste of variabele uitkering (DC)

Uit de analyse blijkt dat vrouwen minder vaak voor een variabele uitkering kiezen dan mannen. Deze bevinding sluit aan bij de bestaande literatuur, waaruit blijkt dat vrouwen in het algemeen meer risicomijdend zijn dan mannen. Daarnaast hebben vrouwen gemiddeld minder financiële kennis dan mannen en zijn zij daardoor terughoudender bij het maken van complexe financiële keuzes (Croson, Rachel and Uri Gneezy, 2009) (OECD, 2012).

Daarnaast blijkt dat deelnemers met een betere financiële basis, zoals een hoger huishoudvermogen, een eigen woning, een hoger bruto huishoudinkomen en een hoger opgebouwd pensioen, vaker kiezen voor een variabele uitkering. Dit sluit aan bij de economische theorie dat de bereidheid om financiële risico's te nemen toeneemt naarmate de financiële draagkracht groter is. Deelnemers met een solide financiële basis zijn beter in staat deze inkomensschommelingen op te vangen dan deelnemers met een beperkter financieel vermogen. Voor deze laatste groep ligt een vaste pensioenuitkering daarom meer voor de hand.

Ook blijkt dat deelnemers die hun pensioenkeuze online konden maken (inclusief online inzicht in de effecten van de keuzemogelijkheden) vaker kozen voor een variabele uitkering. Deze variabele onderscheidt zich van de meeste andere onderzochte kenmerken, omdat zij geen deelnemerskenmerk is, maar betrekking heeft op de inrichting van het keuzeproces door de verzekeraar. Niet alle verzekeraars boden de mogelijkheid om de betreffende pensioenkeuze online te maken. Op basis van de beschikbare gegevens kan niet worden vastgesteld waardoor dit verband wordt verklaard. Mogelijk speelt de inrichting van het digitale keuzeproces of de wijze waarop informatie over de verschillende uitkeringsvormen wordt aangeboden hierbij een rol. Ook kunnen andere verschillen tussen verzekeraars en hun deelnemerspopulaties een rol spelen.

4.6 Uitruil partnerpensioen voor ouderdomspensioen (DC)

Van de keuzemogelijkheid uitruil PP voor OP is slechts beperkt gebruik gemaakt. Net als bij deze keuze binnen DB-regelingen blijkt dat vrouwen vaker voor uitruil kiezen dan mannen. Ook deelnemers die niet de hoofdkostwinnaar van het huishouden zijn, kiezen meer voor uitruil. Dit kan erop wijzen dat de hoofdkostwinner zelf over voldoende inkomen beschikt, waardoor het partnerpensioen voor de deelnemer minder noodzakelijk wordt geacht.

Daarnaast kiezen deelnemers die hun pensioen op de AOW-leeftijd laten ingaan vaker voor uitruil dan deelnemers die voor of na de AOW-leeftijd met pensioen gaan. Pensioenaanspraken gaan meestal niet in op het moment dat de wettelijke AOW-leeftijd wordt bereikt. Deelnemers die hun pensioenaanspraken toch laten ingaan op hun wettelijke AOW-leeftijd zijn mogelijk financieel meer onderlegd en dat verklaart het maken van meer pensioenkeuzes. Ook kunnen zij op dat moment een duidelijker beeld hebben van hun totale inkomen na pensionering, inclusief de AOW-uitkering, waardoor zij beter kunnen beoordelen of het partnerpensioen kan worden uitgeruild. Op basis van de beschikbare gegevens kan echter niet worden vastgesteld of verschillen in financiële kennis of inzicht in het totale pensioeninkomen deze samenhang daadwerkelijk verklaren. Aanvullend onderzoek naar de motieven en het keuzeproces van deelnemers is nodig om deze bevinding nader te duiden.

4.7 Sterkten en beperkingen

Een belangrijke kracht van dit onderzoek is het gebruik van landelijke CBS-microdata, gekoppeld aan administratieve gegevens van meerdere Nederlandse pensioenverzekeraars. Hierdoor kon een grote en diverse onderzoekspopulatie worden onderzocht en konden pensioengegevens worden gecombineerd met demografische, huishoudelijke en sociaaleconomische kenmerken van deelnemers, Deze combinatie van databronnen maakt het mogelijk om pensioenkeuzes en de samenhang met sociodemografische deelnemerkenmerken vanuit verschillende invalshoeken te analyseren.

Tegelijkertijd kent het onderzoek enkele beperkingen. De gevonden verbanden dienen met enige terughoudendheid te worden geïnterpreteerd. Het onderzoek heeft een observationeel karakter, waardoor alleen samenhangen tussen kenmerken en pensioenkeuzes kunnen worden vastgesteld en we terughoudend moeten zijn met uitspraken over oorzaak-gevolgrelaties. Waar dergelijke verklaringen in het rapport zijn gegeven, zijn deze gebaseerd op de kennis en praktijkervaring van verzekeraars.

Daarnaast geeft de gebruikte administratieve data geen inzicht in de onderliggende motieven, voorkeuren of overwegingen van deelnemers bij het maken van pensioenkeuzes. In de discussie zijn daarom steeds de meest plausibele verklaringen gegeven, terwijl het waarschijnlijk is dat meerdere factoren en combinaties van factoren een rol spelen bij het keuzeproces. Aanvullend onderzoek, bijvoorbeeld door middel van interviews of vragenlijsten, is nodig om de uitkomsten en de motivatie van de deelnemers beter te duiden en te valideren.

5 Conclusie

Dit onderzoek biedt een kwantitatief inzicht in de pensioenkeuzes die deelnemers maken bij pensionering en de kenmerken die daarmee samenhangen. Op basis van gekoppelde gegevens van pensioenverzekeraars en CBS-microdata zijn zowel pensioenkeuzes binnen uitkeringsregelingen (DB) als premieregelingen (DC) onderzocht. De resultaten laten zien dat pensioenkeuzes niet willekeurig tot stand komen, maar samenhangen met kenmerken van deelnemers, hun huishoudsituatie, hun pensioenopbouw en de inrichting van het keuzeproces.
Uit de analyses komen zes overkoepelende thema's naar voren.

Ten eerste hangen **geslacht en hoofdkostwinnerschap** bij meerdere pensioenkeuzes samen met het keuzegedrag. Vrouwen kiezen vaker voor vervroeging en voor de uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen, terwijl zij minder vaak kiezen voor een variabele uitkering. Bij verschillende keuzes hangt de samenhang met geslacht bovendien samen met de vraag of de deelnemer hoofdkostwinner is. Dit laat zien dat geslacht niet los kan worden gezien van de financiële en huishoudelijke positie van de deelnemer.

Ten tweede spelen **huishoud- en partnerkenmerken** een belangrijke rol. Kenmerken zoals huishoudsamenstelling, partnerstatus, burgerlijke staat en huishoudomvang hangen vooral samen met keuzes rondom partnerpensioen. De resultaten suggereren dat deelnemers deze keuzes mede afstemmen op de aanwezigheid en financiële positie van een partner.

Ten derde speelt de **financiële positie van deelnemers en huishoudens** met name een rol bij keuzes waarbij financiële ruimte, inkomensspreiding of het dragen van risico relevant zijn. Deelnemers met een hoger huishoudvermogen, een hogere woningwaarde, een hoger bruto huishoudinkomen en een hogere hypotheekschuld kiezen binnen DC vaker voor een variabele uitkering. Een hogere hypotheekschuld hangt daarnaast binnen zowel DB als DC samen met een grotere kans op een hoog-laaguitkering. Financiële kenmerken zijn daarentegen minder bepalend bij de uitruil van partnerpensioen, waarbij de huishoud- en partnersituatie belangrijker is.

Ten vierde hangt de **pensioenpositie en de samenstelling van de pensioenopbouw** bij meerdere keuzes samen met het keuzegedrag. De hoogte van het tweedepijlerpensioen, de aanwezigheid en omvang van een lijfrente, het aantal pensioenaanspraken en het aandeel van een afzonderlijke aanspraak in het totale pensioen komen in verschillende analyses naar voren. Zo hangen een hoger tweedepijlerpensioen en meer financiële ruimte regelmatig samen met een grotere kans op hoog-laag, vervroegen of een variabele uitkering. De richting en sterkte van deze verbanden verschillen echter per keuze.

Ten vijfde is de **timing van de pensioeningang ten opzichte van de AOW-leeftijd** een belangrijke indicator voor verschillende keuzes. Deelnemers die het pensioen op de AOW-leeftijd laten ingaan, kiezen binnen zowel DB als DC vaker voor hoog-laag dan deelnemers bij wie het pensioen vóór of na de AOW-leeftijd ingaat. Ook bij vervroeging en uitruil van partnerpensioen wordt een duidelijke samenhang met dit tijdstip gevonden. Dit onderstreept dat pensioenkeuzes mede moeten worden bezien in samenhang met de bredere timing van pensionering.

Ten zesde hangt de **inrichting van het keuzeproces** duidelijk samen met de gemaakte keuzes. De mogelijkheid om pensioenkeuzes digitaal te maken hangt in zowel DB- als DC-regelingen samen met het gebruik van verschillende keuzemogelijkheden. Hoewel uit dit onderzoek geen causale conclusies kunnen worden getrokken, suggereren de resultaten dat de wijze waarop keuzes worden aangeboden relevant is voor het uiteindelijke keuzegedrag.
De resultaten laten daarnaast zien dat pensioenkeuzes regelmatig samen voorkomen. Deelnemers die gebruikmaken van één keuzemogelijkheid maken vaker ook gebruik van andere keuzemogelijkheden.

Dit wijst erop dat pensioenkeuzes niet altijd los van elkaar worden gemaakt, maar onderdeel kunnen zijn van een breder afwegingsproces.
De gevonden samenhangen sluiten grotendeels aan bij bestaande inzichten over financieel keuzegedrag en de praktijkervaring van verzekeraars. Tegelijkertijd heeft het onderzoek een observationeel karakter. De resultaten laten zien welke kenmerken samenhangen met pensioenkeuzes, maar bieden geen uitsluitsel over onderliggende motieven of causale relaties. Vervolgonderzoek, waarin kwantitatieve analyses worden gecombineerd met kwalitatieve onderzoeksmethoden, kan bijdragen aan een verdere duiding van de gevonden patronen.
Deze studie vormt een nulmeting voor de periode voorafgaand aan de invoering van de Wet toekomst pensioenen en de verdere ontwikkeling van keuzebegeleiding. Herhaling van het onderzoek met recentere gegevens kan inzicht bieden in veranderingen in keuzegedrag en bijdragen aan de evaluatie van inspanningen op het gebied van keuzebegeleiding.

6 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Het onderzoek heeft waardevolle inzichten opgeleverd in het keuzegedrag van deelnemers op pensioendatum. Tegelijkertijd kent het onderzoek enkele beperkingen die bij een toekomstige herhaling deels kunnen worden ondervangen. Met het oog daarop doen wij de volgende aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

- → Combineer kwantitatief onderzoek waar mogelijk met kwalitatief onderzoek. De kwantitatieve analyses laten zien welke pensioenkeuzes deelnemers maken en welke kenmerken daarmee samenhangen, maar geven beperkt inzicht in de achterliggende motieven. In het rapport zijn wel verschillende mogelijke verklaringen voor de gevonden verbanden besproken. De feitelijke onderbouwing van deze verklaringen vraagt echter om aanvullend onderzoek, bijvoorbeeld in de vorm van interviews, focusgroepen of online vragenlijst. Bovendien is het waarschijnlijk dat meerdere factoren en combinaties van factoren tegelijkertijd een rol spelen bij het keuzeproces. Kwalitatief onderzoek kan helpen deze mechanismen beter te begrijpen en de resultaten uit dit onderzoek verder te duiden. Kwantitatief onderzoek kan de gevonden motivaties kwantificeren.
- → Het is wenselijk dat verzekeraars per pensioenaanspraak de pensioenrichtleeftijd opnemen in de aangeleverde data. Hierdoor kan in vervolgonderzoek beter worden onderzocht in hoeverre de pensioenrichtleeftijd samenhangt met de gemaakte pensioenkeuzes.
- → Het is wenselijk dat verzekeraars informatie aanleveren over de wijze waarop individuele deelnemers gebruik hebben gemaakt van de beschikbare keuzearchitectuur. Daarbij kan worden vastgelegd of deelnemers hun keuzes via een digitaal portaal hebben doorgegeven of schriftelijk hebben aangeleverd. In het huidige onderzoek kon alleen vastgesteld of de deelnemers de mogelijkheid hadden om hun keuzes digitaal te maken. Het was niet bekend in hoeverre zij daar daadwerkelijk van gebruik hebben gemaakt. Deze informatie kan helpen om de invloed van verschillende vormen van keuzebegeleiding beter te evalueren.
- → Hanteer bij een vervolgonderzoek een langere onderzoeksperiode. Dit onderzoek richtte zich op de jaren 2021 en 2022. Daardoor ontstaat geen volledig beeld van deelnemers die in meerdere jaren verschillende pensioenaanspraken laten ingaan. Een langere onderzoekperiode maakt het mogelijk om deelnemers gedurende meerdere jaren te volgen en completer in kaart te brengen welke pensioenaanspraken ingaan en welke keuzes daarbij worden gemaakt.
- → Neem de variabele ‘opleidingsniveau’ mee zodra deze voor de onderzoekspopulatie voldoende beschikbaar is. Deze variabele is in dit onderzoek niet meegenomen, omdat het CBS-opleidingsniveau vooral goed registreert voor jongere cohorten en minder volledig voor personen rond de pensioendatum. Naar verwachting zal deze variabele in de toekomst ook voor oudere leeftijdsgroepen volledig bruikbaar zijn, waardoor zij beter kan worden meegenomen in vervolgonderzoek.
- → Herhaal het onderzoek periodiek om de effecten van de Wet toekomst pensioenen en de verdere ontwikkeling van keuzebegeleiding te monitoren. Hierdoor ontstaat inzicht in veranderingen in keuzegedrag en kan worden geëvalueerd of de inspanningen van verzekeraars leiden tot beter geïnformeerde pensioenkeuzes.

7 Dankwoord

Dit onderzoek is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met een expertwerkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemende pensioenverzekeraars. De leden van de expertwerkgroep hebben vanuit hun verschillende expertises een waardevolle bijdrage geleverd aan de selectie en interpretatie van de aangeleverde gegevens, de onderzoeksopzet, de analyse, en de duiding van de resultaten.

8 Bronvermelding en disclaimer

Resultaten gebaseerd op eigen berekeningen Data Analytics Centre van het Verbond van Verzekeraars in projectnummer 3004 op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

9 Referenties

Van Dalen en Henkens (2024), Het belang van financiële vaardigheden, vertrouwen en pensioenzorgen, NetsparDesign-Paper-252-WEB,pdf

Prast (2017), De psychologie van pensioenkeuzes, D20170627_NetsparBrief10-WEB,pdf

AFM, Themapagina keuzebegeleiding, Keuzebegeleiding

Croson, Rachel and Uri Gneezy, 2009, "Gender Differences in Preferences," *Journal of Economic Literature*, 47 (2): 448–74, AEAweb Journal Articles Display

OECD, 2012, Empowering Women through financial awareness and education, Empowering Women Through Financial Awareness and Education | OECD